

SÖZLEŞME GÖRÜŞMELERİNDE CULPA IN CONTRAHENDO AÇISINDAN GÜVEN SORUMLULUĞU

Atanur KARA AHMETOĞLU

Araştırma Makalesi

Araştırma Görevlisi, Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı, atanurkartal@hotmail.com, ORCID:0000-0001-8306-3178.

ÖZET

Sözleşme akdeden tarafların sözleşmeden doğan karşılıklı yükümlülükleri bulunmaktadır. Sözleşmesel yükümlülüklerini yerine getirmeyen tarafın, karşı tarafın zararlarını tazmin yükümlülüğü ortaya çıkmaktadır. Ancak, sözleşme kurulmadan önceki safhada da taraflar arasında hukuki bir ilişki kurulmaktadır. Kurulan bu ilişki niteliği itibarıyla temelini dürüstlük ilkesinden alan özel bir ilişkidir. Buna göre, sözleşme görüşmeleri sürecinde de tarafların birbirine karşı dürüst olması gerekmektedir. Zira sözleşme görüşmeleri sürecinde de tarafların birbirlerinin hukuki alanına müdahil olmamaları gerekmektedir. Bu nedenle tarafların birbirlerinin kişilik ve malvarlığı değerlerine zarar verebilmektedir. Ortada henüz bir sözleşme olmamasına karşın taraflardan biri diğer tarafın kusurlu davranışları nedeniyle zarar görebilmektedir. Böyle bir durumda, sözleşme görüşmeleri sürecinde zarar gören tarafın, bu zararını tazmin edilip edilmeyeceği sorusu akla gelmektedir. Bu soruya verilebilecek en uygun cevap, culpa in contrahendo sorumluluğudur. Culpa in contrahendo sorumluluğu bağlamında sözleşme görüşmeleri sürecinde kusuruyla diğer tarafı zarara uğratan tarafın bu zararları tazmin etmesi gerekmektedir. Zira sözleşme görüşmeleri sürecinde taraflar arasında bir güven ilişkisi kurulmaktadır. Bu güven ilişkisinin temelinde ise dürüstlük kuralı yatmaktadır. Dürüstlük kuralı gereği makul ve orta zekalı kişilerin diğer tarafı zarara uğratacak davranışlardan kaçınması beklenmektedir. Onun içindir ki, karşı tarafta haklı bir güven oluşturan ve bu güveni boşa çıkartan tarafın bundan dolayı sorumlu olması gerekmektedir. Bu çalışmada culpa in contrahendo sorumluluğu açısından güven sorumluluğunun ne anlama geldiği ve tarafların bu doğrultuda ne gibi yükümlülükleri olduğu sorusuna bir cevap aranmıştır.

ANAHTAR KELİMELELER: Culpa in Contrahendo, Sözleşme, Dürüstlük, Güven, Kusur

İntihal / Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış olup en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

Bu çalışma Creative Commons Atf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0) olarak lisanslıdır.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

TRUST RESPONSIBILITY IN TERMS OF CULPA IN CONTRAHENDO IN CONTRACT NEGOTIATIONS

Atanur KARA AHMETOĞLU

Research Article

Research Assistant, Kırklareli University, Faculty of Economics and Administrative Sciences,
Department of Labour and Social Security Law, atanurkartal@hotmail.com, ORCID:0000-0001-8306-3178.

ABSTRACT

The contracting parties have mutual obligations arising from the contract. The obligation of the party not fulfilling its contractual obligations arises from the compensation of the losses of the other party. However, before the conclusion of the contract, a legal relationship is established between the parties. This relationship established is a special relationship based on the principle of honesty in terms of its nature. Accordingly, the parties must be honest with each other during the contract negotiations. Because, during the contract negotiations, the parties intervene in each other's legal field. For this reason, the parties may damage each other's personal and assets values. Although there is no contract yet, one of the parties may be harmed by the other party's faulty actions. In this case, the question arises whether the injured party will be compensated for this damage during the contract negotiations. The most appropriate answer to this question is the responsibility of culpa in contrahendo. In the context of culpa in contrahendo responsibility, the party that has caused the other party the damage during the negotiation process must compensate the damages. In fact, a trust relationship is established between the parties during the contract negotiations. The basis of this trust relationship is the rules of honesty. As a matter of honesty, reasonable and middle-minded people should avoid behaviors that may harm the otherside. For this, the party that creates a justified trust on the other side and breaks this trust must be responsible for this. In this study, an answer was sought to the question of what the parties' responsibility to trust in terms of culpa in contrahendo responsibility and what obligations the parties have in this direction.

KEYWORDS: Culpa in Contrahendo, Contract, Honesty, Trust, Flaw

GİRİŞ

Sözleşmenin kurulması bir süreçtir. Sözleşme akdetmek isteyen taraflar kısa ya da uzun müddet devam eden bir süreçte sözleşme akdetmek için görüşmeler yapmaktadır. Bu görüşmeler sonucunda taraflar sözleşme akdedebileceği gibi sözleşme akdetmeyebilirler. Bir başka ifadeyle tarafların mutlaka sözleşme akdetme mecburiyeti bulunmamaktadır. Bunun temelinde ise, sözleşme serbestisi ilkesi yatmaktadır. Sözleşme serbestisi ilkesi kapsamında taraflar istediği kişiyle sözleşme akdedip akdetmeme, sözleşmenin konusunu kanuna, ahlaka, kamu düzenine aykırı olmamak koşuluyla istedikleri şekilde belirleme özgürlüğüne sahip oldukları gibi tarafların istedikleri kişiyle sözleşme görüşmelerinde bulunup bulunmama ya da sözleşme görüşmeleri sonucunda sözleşme akdetmeme serbestisi de bulunmaktadır. Ancak, kimi zaman sözleşme görüşmelerinde bulunan tarafların, sözleşme görüşmeleri sürecinde birbirlerine zarar vermesi mümkün bulunmaktadır. Zira sözleşme görüşmelerinde bulunan taraflar arasında hukuki bir ilişki kurulmaktadır. Bu nedenle sözleşme görüşmelerinde bulunan taraflar culpa in contrahendo sorumluluğu bağlamında kusuruyla diğer tarafa zarar verdiği takdirde bu zararı tazmin etmesi gerekmektedir. Culpa in contrahendo sorumluluğunun doğması için tarafların

sözleşme akdetmesi şart değildir. Ancak, sözleşme kurulmamış olsa dahi culpa in contrahendo sorumluluğu sözleşmesel sorumluluk kapsamında değerlendirilmektedir. Bunun nedeni, taraflar arasında sözleşme görüşmeleri sürecinde de hukuki bir ilişkinin kurulmasıdır. Kurulan bu hukuki ilişkinin temelinde ise güven ilişkisi bulunmaktadır.

Sözleşme görüşmelerinde bulunan taraflar arasında yakın bir ilişki kurulmaktadır. Sözleşme görüşmeleri sürecinde taraflar arasında bir sözleşme ilişkisi bulunmamakla birlikte, özel bir hukuki ilişki kurulmaktadır. Zira sözleşme görüşmeleri sürecinde taraflar birbirine güven duymaktadır. Taraflar bu güvene dayanarak, kimi zaman birtakım masraflar yapmaktadır. Bunun yanında, taraflardan biri sözleşme görüşmeleri sürecinde güven vererek diğer tarafı zarara sokabilmektedir. Bu durumda güvenen taraf güveninden dolayı zarar görmüş olmaktadır.

Bu doğrultuda, sözleşme görüşmeleri sürecinde taraflar arasında güven sorumluluğu olarak adlandırılan özel bir sorumluluk şekli ortaya çıkmaktadır. Taraflar arasında kurulan bu güven ilişkisinin temelinde ise, dürüstlük kuralı yatmaktadır. Dürüstlük kuralı gereği, makul ve orta zekalı kişilerin diğer kişileri zarara uğratacak davranışlardan kaçınması beklenmektedir. Bir başka ifadeyle dürüstlük kuralı gereği sözleşme görüşmeleri sürecinde tarafların birbirine dürüst davranması gerekmektedir. O nedenle taraflar sözleşme görüşmeleri sürecinde oluşan güveni boşa çıkartacak davranışlardan kaçınmalıdır. Bunun içindir ki, sözleşme görüşmeleri sürecinde tarafların genel davranış yükümlülüklerini yerine getirmesi esastır.

Bu doğrultuda, sözleşme görüşmeleri sürecinde tarafların diğer tarafı zarara uğratmamak adına dikkatli ve özenli davranması bir gereklilik halini almıştır. Ayrıca tarafların, sözleşme görüşmeleri sürecinde diğer tarafı aydınlatma ve bilgilendirme yükümlülüğü vardır. O nedenle tarafların diğer tarafı zarara

uğratacak hususlar hakkında diğer tarafı bilgilendirmesi çok önemlidir. Aksi takdirde taraflar arasındaki güven ilişkisi temelinden sarsılacak, taraflar birbirine karşı dürüst davranmamış olacaktır. Öyleyse sözleşme görüşmeleri sürecinde taraflardan birinin karşı tarafa verdiği güvene istinaden zarar gören taraf, bu zararının tazminini isteyebilmektedir. Dolayısıyla güven sorumluluğu özel bir sorumluluk şeklidir ve sözleşme görüşmeleri sürecinde tarafların meşru menfaatlerinin korunması gerekmektedir.

I. CULPA IN CONTRAHENDO SORUMLULUĞU

Culpa in contrahendo bağlamında sorumluluk anlayışının kabul görmesinde Alman hukukçu Rudolf von Jhering¹ tarafından 1861 yılında kaleme alınan² "*Culpa in contrahendo öder Schadensersatz bei nichtigen öder nicht zur Perfektion gelangten Verträgen*" isimli makalesi önemli bir rol oynamıştır³. Culpa in contrahendo teorisinin kurucusu olan Jhering, sözleşme kurulma sürecinde kusuruyla bir zararın meydana gelmesine neden olan tarafın bu zararı tazmin etme yükümlülüğü olacağını ileri sürmüştür⁴. Jhering, ortada henüz bir sözleşme bulunmaması halinde sözleşme kurulma safhasındaki kusuru da akit ilişkisi ile bağlantılı görmüş ve bu nedenle oluşan zararların akdi tazminat

¹William Seagle, 'Rudolf von Jhering: or Law as a Means to an End', (1945) 13 (1) University of Chicago Law Review 71, 72; Jhering Roma Hukukuna dayanarak, Alman Özel Hukukunda birçok konuyu sistematik şekilde inceleyerek bir metot oluşturma gayesi ile hareket etmiştir.

²Selda Güneş Peschke, 'Roma Hukukunun Günümüz Hukuk Düzenlerine Etkisi', (2004) VIII (1-2) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 75, 86: Almanya'da yüzyıllardır uygulanmakta olan Roma hukukunu (Pandekt hukuku) sistematik şekilde ele alan ve XIX. yüzyılın Pandekt'çileri olarak da bilinen hukukçulardan olan, Jhering, özel hukuk kapsamına giren konuları derinlemesine ve tüm yönleriyle incelemiştir. Jhering ve o dönemde yaşayan hukukçuların Roma hukukunu esas alarak oluşturdukları özel hukuk mantalitesi, XIX. yüzyıl sonlarında ve XX. yüzyıl başında Almanya'da başlayan kanunlaşma hareketinde oldukça önemli katkı sağlamıştır.

³Ümit Gezder, Türk İsviçre Hukukunda Culpa in Contrahendo Sorumluluğu (Beta Yayıncılık 2009) 1.

⁴Jorg Benedict, Culpa in Contrahendo Transformationen des Zivilrechts, (Band 1 2018) Historisch-kritischer Tell Entdeckungen – oderzur Geschichte der Vertrauenshaftung Mohr Siebeck 17-18.

kapsamında talep edilebileceği fikrini ortaya koymuştur⁵.

Bu doğrultuda Jhering iki teori ortaya koymuştur. Bunlardan ilki, culpa in contrahendodan doğan sorumluluk ("cic sorumluluğu") teorisi, diğeri ise menfi sözleşme zararı teorisidir. Jhering "culpa in contrahendo sorumluluğu" bağlamında sözleşme görüşmeleri sırasında bir tarafın kusuruyla kusuru olmayan tarafa zarar vermesi halinde, kusurlu olan tarafın sorumlu tutulup tutulamayacağı sorusuna bir yanıt aramıştır. Bu sorunun cevabını Roma Hukukunda⁶ aramıştır. Zira Alman Medeni Kanunu -Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)⁷ 01.01.1900 tarihinde yürürlüğe girmeden önce Alman Hukuku Roma Hukuku sistemini⁸ benimsemekteydi. Bu nedenle Jhering Roma Hukukunda bu soru yanıtı bırakılmışsa Roma Hukukunun itham edilmesi gerektiğini ve sözleşme görüşmeleri sırasında da kusuruyla kusuru olmayan tarafa zarar veren tarafın sorumlu olması gerektiğini kabul etmiştir⁹. Keza her zaman kişinin niyetinin ortaya koyulan irade ile örtüşmesi söz konusu değildi. O nedenle irade

⁵Huriye Reyhan Demircioğlu, 'Culpa in Contrahendo Sorumluluğu' (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi 2007) 36.

⁶Bülent Tahiroğlu, Roma Borçlar Hukuku (Der Yayınları 2000) 43-44: Roma döneminde culpa ifanın imkansız hale gelmesine ya da ifanın kötü olmasına neden olan kınanması gereken davranışlar olarak kabul edilmektedir. Ayrıca culpa, dikkatsiz ve özensiz davranmak anlamına da gelmektedir.

⁷ Mehmet Üçer, Roma Hukuku (On İki Levha Yayıncılık 2018) 91: Avrupa Kıtasında Roma Hukuku sistemine en son Almanya adapte olmuştur. Bununla birlikte, Roma Hukuku sistemini en son Almanya terk etmiştir. Zira 01.01.1990 yılında BGB'nin yürürlüğe girmesi ile birlikte Almanya, Roma Hukuku sistemini büyük ölçüde terk etmiştir.

⁸ Paul Koschaker ve Kudret Ayiter, Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları (Sevinç Matbaası 1977) 40: BGB, genel olarak Pandekt hukukunun etkisi altında hazırlanmıştır. BGB'nin bazı hükümleri Alman hukukundan aktarılmış olmasına karşın, Kanunun genel hükümler kısmı ve borçlar hukuku bölümü tamamıyla Roma Hukuku temel alınarak hazırlanmıştır. Lakin, Pandekt hukukunun Almanlar tarafından geliştirilen bir disiplin olduğu düşünülürse, söz konusu kanunun Roma Hukuku temelli bir Alman eseri olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

⁹Benedict (n 4) 18-19; Karl Kreuzer, Culpa in Contrahendo und Verkehrspflichten (im Juli 2015) 12-16.

teorisi¹⁰ bazen yetersiz kalabilmekteydi. Bunun yanında, masum tarafın güveninden dolayı bir zarara uğraması halinde masum tarafın hukuki korumadan yararlanması gerekmektedir.

Jhering 19. yüzyıl Alman haksız fiil hukukunun zarar görene alternatif bir hukuki koruma sağlamaktan yoksun olduğunu düşünmekteydi¹¹. Bu nedenle culpa in contrahendo sorumluluğunun akdi sorumluluk olarak kabul edilmesi gerekmektedir¹².

Ayrıca, Jhering Gemeines Recht'in¹³ ticari yaşamın ihtiyaçlarını yeteri kadar karşılamadığını düşünmekteydi. Bu doğrultuda, Jhering sözleşmesel özen prensibinin gerek kurulmuş olan gerekse kurulacak olan sözleşme ilişkileri için uygulanması gerektiğini ve her iki halde de bu kural çiğnendiği takdirde sözleşmesel dava kapsamında tazminat talebinin söz konusu olacağını savunmaktadır. Jhering'in bu düşüncesinin temelinde ise, Roma Hukukuna¹⁴ kaynaklık eden tabii hukuk¹⁵ anlayışı ve Prusya Eyalet Hukuku kuralları

¹⁰Üçer (n 7) 94: Alman Hukuku'nun önemli hukukçularından olan Savigny, von Gierke ve Windscheid, "iradeteorisi" olarak adlandırılan teoriyi savunmaktadır. Buna göre, bir kimsenin kendi iradesine göre başkalarının hareket etmesini isteyebilmek üzere hak sahibi olduğu kabul edilmektedir.

¹¹Gezder (n 3) 2-5; Benedict (n 4) 19-20.

¹²Volker Rieble, Die Kodifikation der culpa in contrahendo (in der Praxis 2003) 137; Turhan Esener, Borçlar Hukuku I (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1969) 64-65.

¹³Üçer (n 7) 93: "Recht" kavramı çift yönlü bir kavramdır. Bu bağlamda recht kavramı hem hak hem de hukuk anlamına gelmektedir. Ayrıca Almanca'da, borçlar hukuku için "Schuldrecht" kavramı kullanılmaktadır.

¹⁴Coşkun Üçok, 'Alman Hukukunun Tarihi Gelişimine Bir Bakış', (1950) 7(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 314: Almanya'da Roma hukuku olarak Corpus Juris hukuku kabul edilmişti. Ancak, Almanya bu hukuku doğrudan almamış ve İtalyan hukukçularının düzenlediği halini almıştır. Ayrıca, Roma hukukunun Almanya'ya girmesi ile birlikte, Kilisenin Corpus Juris Canonici'sive Libri Feudarum da Almanya'ya girmiştir.

¹⁵Koschaker ve Ayiter (n 8) 38-39: Almanya'da, Reception'a karşısında tabii hukuk anlayışı savunulmaya başlamıştır. Tabii hukuk anlayışı temelini insan aklından almaktaydı ve müspet hukuk anlayışından daha iyi bir yerde görülmekteydi. Bu nedenle birtakım eksiklikleri bulunan müspet hukukun yerine uygulanmak istenmekteydi. Bu

yatmaktadır¹⁶. Buna göre, taraflardan biri sözleşme görüşmeleri sırasında kusuruyla diğer tarafa zarar verdiğinde, zarar veren tarafın culpa in contrahendo sorumluluğu gündeme gelmektedir¹⁷.

Jhering, bu şekilde adaletin sağlanacağını, sözleşme kurulmadan önce kusurlu davranışlarla diğer tarafa zarar verenin sorumlu tutulmasının adalete hizmet edeceğini savunmuştur¹⁸. Zira tarafların ifa menfaatinin gerçekleşmesi borç ilişkisinin temelini oluşturmaktadır ve tarafların sözleşme görüşmeleri sırasında kusurlu davranışlarla diğer tarafa zarar vermekten kaçınması gerekir. Bu durumda borç ilişkisi klasik icap-kabul sistematüğinden koparsak temeli dürüstlük kuralına dayanan bir ilişki kurulmaktadır¹⁹.

Bu zeminde, sözleşme görüşmeleri sürecinde tarafların kusuruyla birbirini zarara uğratması halinde de bir sorumluluk hali söz konusu olmaktadır²⁰. O nedenle sözleşme kurulmadan önce de tarafların karşılıklı yükümlülükleri bulunmaktadır²¹. Buna göre, taraflar kusurlu hareket ederek söz konusu yükümlülüklerine aykırı hareket ederse culpa in contrahendo sorumluluğundan

düşüncenin temelinde ise Yunan felsefesi ve insan tabiatı bulunmaktaydı. Ayrıca, modern hukuk anlayışının da tabii hukuka dayanacağı düşünülmekteydi. Bu düşünce zaman içinde özel hukuk anlayışına da sıçramıştır. Bunun yanında, özel hukukun somut kuralları açısından da Roma Hukuku kurallarına gidilmekteydi.

¹⁶Gezder (n 3) 6; Benedict (n 4) 18-19.

¹⁷Sabahattin Yürekli, 'İş Hukukunda Sözleşme Görüşmelerinden Doğan Sorumluluk (Culpa in Contrahendo)', (2014) LXXII (2) İÜHFM 541, 544; Aylin Görener, 'Culpa in Contrahendo Sorumluluğu', (2019) 2 (36) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 67, 69.

¹⁸Benedict (n 4) 46-47; Kreuzer (n 9) 14-15.

¹⁹İbrahim Aydın, Sosyal Temas ve İş İlişkilerinden Doğan İşverenin Edimden Bağımsız Koruma Yükümlülükleri (Seçkin Yayıncılık 2004) 63-64.

²⁰Eugen Bucher, Vertrauenshaftung: Was? Woher? Wohin?, <<https://www.eugenbucher.ch/pdf/files/89.pdf>> (7 May 2020) Son Erişim Tarihi: 03.02.2022.

²¹Wilhelm Canaris, Ansprüchewegen "positiver Vertragsverletzung" und "Schutzwirkung für Dritte" beinchtigen Verträgen, Zugleichen Beitrag zur Vereinheitlichung der Regeln über die Schutzpflichtverletzungen, (JZ 1965) 476.

bahsetmek mümkün olacaktır²².

Culpa in contrahendo teorisinin kurucusu olan Jhering, sözleşme görüşmelerinde kusurlu hareket eden ve zarara sebep olan tarafın sorumluluktan kurtulamayacağını kabul etmektedir²³. Ayrıca Jhering, cic sorumluluğu bağlamında, menfi ve müspet zarar ayırımına gitmiş ve zarar görenin menfi zararlarının tazmin edilmesi gerektiğini savunmuştur. Zira bu düşünce tarzı Roma Hukukunun mantalitesi ile örtüşmektedir²⁴. Ancak şu husus belirtilmelidir ki, kusurun varlığı sorumluluk için yeterli olmamaktadır. Sorumluluğun oluşabilmesi için kusur nedeniyle bir zararın doğması gerekmektedir²⁵. Jhering bu şekilde culpa in contrahendo sorumluluğunun sınırlarını çizmiştir²⁶. Ancak, culpa in contrahendo sorumluluğunun karmaşık yapısı Almanya haricinde diğer ülkelerde tam anlamıyla idrak edilememiş ve her duruma göre farklı bir yaklaşım tarzı benimsenmiştir²⁷.

II. TÜRK İSVİÇRE HUKUKUNDA CULPA IN CONTRAHENDO

Tür/İsviçre Hukuku açısından borcun kaynakları temelde üç türe ayrılmaktadır. Bunlar; sözleşme, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmedir²⁸. Buna göre, sözleşme öncesi görüşmelerde tarafların birbirlerine kusuruyla²⁹ zarar vermesi halinde

²²Yürekli (n 17) 543-544; Lale Ayhan İzmirli, 'Lex Mercatoria'da Culpa in Contrahendo Sorumluluğu', (2017) 37 (2) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 170, 182.

²³Demircioğlu (n 5) 36; Aydınli (n 19) 64-65.

²⁴Gezder (n 3) 8; Benedict (n 4) 46-48.

²⁵Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (27. Bası, Yetkin Yayınları 2022) 41; Kreuzer (n 9) 15-17.

²⁶Benedict (n 4) 68; Görener (n 17) 69.

²⁷Gezder (n 3) 2; Görener (n 17) 69-70.

²⁸Esener (n 12) 5; Fatih Bilgili ve Eren Demirkapı, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (17. Bası, Dora Yayıncılık 2022) 19-20.

²⁹Sefa Reisoğlu, Türk Borçlar Hukuku (25. Bası, Beta Yayıncılık 2014) 171: Kusur, hukukun kınadığı, hukuk düzenine aykırı biçimde ortaya koyulan irade veya irade noksanı olan durumdur. Bu bağlamda, hukuka aykırı, hukuk düzenini ile örtüşmeyen bir neticenin doğması için irade ortaya koyan ya da hukuka aykırı sonucun oluşmaması için

hangi hükümlerin uygulanması gerektiği meselesi gündeme gelmektedir. Keza sorumluluk hukuku açısından bir zarar ortaya çıktığında bu zararın tazmin edilmesi gerekmektedir³⁰. Ancak, borcun kaynakları açısından yapılan bu üçlü ayırım sözleşme öncesi sorumluluk bağlamında bazı yönlerden yetersiz kalmaktadır. Zira sözleşme kurulmadan önce sözleşme görüşmelerinde tarafların kusuruyla birbirine zarar vermesi durumunda ortada henüz bir sözleşme bulunmadığı için sözleşme hükümlerine dayanmak isabetli olmayabilir³¹. Bunun yanında sözleşme görüşmeleri sırasında tarafların birbirine verdiği zararın tazmin edilmesi açısından haksız fiil hükümlerini uygulamak da kurulmak istenen akdi ilişki açısından zarar görene yeterli bir koruma sağlamayabilir³². Bu bağlamda sözleşme öncesinde kusuruyla zarara yol açan tarafın hangi kapsamda sorumlu olacağını belirlemek isabetli olacaktır.

Sözleşme görüşmelerinde kusuruyla bir zarara sebep olan tarafın sözleşmeye aykırılık hükümleri kapsamında sorumlu tutulması halinde zarar gören, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun(TBK) 146. maddesine³³ göre 10 yıllık bir zamanaşımı süresi içinde tazminat talep edebilecektir. Sözleşme görüşmelerinde kusuruyla bir zarara sebep olan tarafın haksız fiil hükümleri kapsamında sorumlu tutulması halinde zarar gören TBK'nın 72. maddesine³⁴ göre 2 ve 10 yıllık zamanaşımı süreleri içinde tazminat talep edebilecektir. Ancak haksız fiil

gerekli iradeyi göstermeyen kişi kusurlu olmaktadır.

³⁰Cevdet İlhan Günay, Türk Borçlar Kanunu Şerhi (2. Bası, Yetkin Yayınları 2015) 440-443.

³¹Aydınlı (n 19) 63-64; Benedict (n 4) 68-69.

³²Eren (n 25) 1138-1139; Aydınli (n 19) 64.

³³"Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir."

³⁴"Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır.

Haksız fiil dolayısıyla zarar gören bakımından bir borç doğmuşsa zarar gören, haksız fiilden doğan tazminat istemi zamanaşımına uğramış olsa bile, her zaman bu borcu ifadan kaçınabilir."

hükümleri kapsamında zarar görenin zararı, faili veya sorumluları öğrendikten itibaren 2 yıl içinde tazminat davasını açması gerekmektedir. Zarar görenin bu süre zarfında tazminat davası açmaması halinde tazminat alacağı zamanaşımına uğrayacaktır. Zira TBK'nin 72. maddesine göre zarar görenin zararı ve faili öğrendiği an 2 yıllık zamanaşımı süresi başlamaktadır. 10 yıllık süre ise zararın, failin ve olayın öğrenilmesi açısından bir üst sınır olarak düzenlenmiştir.

Sözleşme görüşmelerinde kusuruyla diğer tarafa zarar veren tarafın sözleşmeye aykırılık hükümleri kapsamında sorumlu tutulması halinde, zarar veren tarafın TBK m. 112 hükmü³⁵ kapsamında borca aykırılıktan kaynaklanan sorumluluğu söz konusu olacaktır. Bu nedenle zarar gören tarafın, sözleşmeye aykırı davranan tarafın kusurunu ispat etme zorunluluğu olmayacaktır. Ancak, sözleşmeye aykırı davranan taraf kusurunun bulunmadığını ispatlarsa bu durumda sorumluluktan kurtulacaktır³⁶. O halde sözleşmesel sorumlulukta zarara uğrayan tarafın zarara neden olan tarafın kusurunu ispatlama yükümlülüğü bulunmamaktadır³⁷. Ancak, sözleşme görüşmeleri aşamasında kusurlu hareket ederek diğer tarafı zarara uğratan tarafın haksız fiil hükümlerine göre sorumlu tutulması halinde farklı bir durum oluşmaktadır. Zira TBK'nin 50. maddesinin 1. fıkrasına göre, zarar gören zararını ve zarar verenin kusurunu ispat etmekle yükümlü tutulmuştur. Dolayısıyla sözleşme görüşmelerinde kusuruyla diğer tarafa zarar veren tarafın haksız fiil hükümleri kapsamında sorumlu tutulması halinde, zarar görenin hem zarar verenin kusurunu hem de

³⁵"Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenmeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür"

³⁶ M. Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (16. Bası, Vedat Kitapçılık 2021) 247-248; Aydınli (n 19) 64-65.

³⁷Eren (n 25) 1138-1139; Demircioğlu (n 5) 39.

zararını ispat etmesi gerekecektir³⁸.

Sözleşme görüşmeleri safhasında ortaya çıkan zararın tazmini açısından sözleşmeye aykırılık hükümlerine gidilmesi halinde, sözleşmeyi ihlal eden tarafım yardımcı kişilerin verdiği zarara ilişkin kurtuluş kanıtı getirmesi mümkün olmayacaktır³⁹. Zira TBK'nin 116. maddesinde yardımcı kişilerin borca aykırılığı nedeniyle borçluya kurtuluş kanıtı getirme imkanı tanınmamıştır. Buna göre, borçlu kurtuluş kanıtı getirirse dahi sorumlu olacaktır. Ancak haksız fiil sorumluluğuna gidilmesi halinde, TBK m. 66'ya göre adam çalıştıran sıfatıyla zarar veren kurtuluş kanıtı getirerek sorumluluktan kurtulabilmektedir. O halde kişi gerekli özeni gösterdiğini kanıtladığı takdirde sorumlu addedilemeyecektir⁴⁰.

Yapılan açıklamalardan hareketle sözleşmeye aykırılık hükümlerine gitmek zarar gören açısından daha lehe sonuçlar doğurabilir⁴¹. Zira sözleşme görüşmeleri safhasında tarafların birbirlerine verdikleri zararın tazmini bakımından haksız fiil hükümlerinin uygulanacağını kabul etmek kusurun ispatı ve zamanaşımı yönünden hakkaniyetli sonuçlar doğurmayabilir⁴². Ancak, her zaman sözleşme öncesi sorumluluğun sözleşmesel sorumluluk kapsamında değerlendirmesi mümkün olmayabilir⁴³. Orada bir sözleşme yok iken buradaki sorumluluğun sözleşmesel sorumluluk olarak kabul edilmesi, sözleşme öncesi

³⁸Nevzat Koç, 'Türk Borçlar Kanunu'nun Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukukuna İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi', (2013) 8 (Özel Sayı) Yaşar Üniversitesi E-Dergisi 1669, 1671; Aydınli (n 19) 65.

³⁹Oğuzman ve Öz (n 33) 247-248; Demircioğlu (n 5) 39-40.

⁴⁰Başak Başoğlu, 'Sözleşme Dışı Kusursuz Sorumluluk Hukuku ve Özellikle Tehlike Sorumluluğuna İlişkin Değerlendirmeler', (2015) 6 (2) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 29, 40; Koç (n 38) 1671-1672.

⁴¹Eren (n 25) 1138-1139; Aydınli (n 19) 63.

⁴²Aydınli (n 19) 63-64; Eren (n 25) 1139-1140.

⁴³Rona Serozan, 'Yürürlükteki İfa Engelleri Haksız Fiiller Hukukunun Yetersizlikleri ve Bu Yetersizliklerin Aşılmasında Gidilecek Artan Kavramlar: "Sözleşmenin Müspetİhlali" ve "Culpa in Contrahendo"', (1990) 15 (18) İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi 27, 36.

davranışlarla sözleşmesel yükümlülükler arasındaki ayrımın ortadan kalkmasına yol açabilir⁴⁴. Unutulmamalıdır ki, sözleşme öncesi dönemde tarafların henüz klasik edim yükümlülükleri bulunmamaktadır⁴⁵. Söz konusu nedenlerden dolayı sözleşme görüşmeleri sırasında zarara sebep olan tarafın bu zarardan sorumlu tutulup tutulamayacağı, sorumlu tutulacaksa sorumluluk için hangi hükümlerin uygulanacağı konusu tartışmaları da beraberinde getirmiştir⁴⁶.

Genel kabule göre bir zarara sebep olan tarafın bu zarardan dolayı sorumlu tutulabilmesi için kusurlu olması gerekir⁴⁷. O halde kusuruyla bir zarara sebep olan tarafın bu zararı tazmin yükümlülüğü bulunmaktadır⁴⁸. Buna göre, sözleşme görüşmelerinde kusuruyla diğer tarafı zarara uğratan tarafın da bu zararı tazmin etmesi beklenir⁴⁹. Burada oluşan zarar culpa in contrahendo kapsamında tazmin edilmektedir. Böylece culpa in contrahendo ile sorumluluk hukuku açısından bir boşluk olması engellenmektedir⁵⁰. O nedenle culpa in contrahendo kapsamında oluşan sorumluluğun kaynağının belirlenmesi gerekmektedir⁵¹.

⁴⁴ Ahmet M. Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (26. Bası, Turhan Kitabevi 2022) 27-28; Serozan (n 43) 36-37.

⁴⁵ Sibel Adıgüzel, 'Sözleşme Görüşmelerinde Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk', (2012) 3 (9) TAAD 281, 284; Kılıçoğlu (n 44) 28-29.

⁴⁶ Aydın (n 19) 64-65; Görener (n 17) 70.

⁴⁷ Reisoğlu (n 29) 191; Görener (n 17) 70-71.

⁴⁸ Haluk N. Nomer, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (19. Bası, Beta Yayıncılık 2022) 241-242.

⁴⁹ Hans Peter Walter, Die Vertrauenshaftung: Unkraut oder Blume im Garten des Rechts? (ZSR 2001) 79-80.

⁵⁰ Adıgüzel (n 45) 285; Aydın (n 19) 64-65.

⁵¹ Yargıtay HGK, E 2010/13-593 K 2010/623, 01.12.2010: İBD (2011) LXXXV/3 146, "Klasik borç kaynakları olan sözleşme, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden farklı olarak ve bunların cevap veremediği bazı durumları çözüme kavuşturmak amacıyla ortaya çıktığını belirttiği sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk (culpa in contrahendo) hakkında detaylı açıklamalar yapmıştır. Son olarak, sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluğa haksız fiil hükümlerinin değil, kıyasen sözleşme hükümlerinin uygulanması gerektiği görüşü doktrin ve yabancı mahkeme kararları ile desteklenmiş..."

Gerek TBKde gerek İsviçre Borçlar Kanunu'nda cıc sorumluluğu genel bir hükümle özel olarak düzenlenmiş değildir⁵². Ancak, Türk-İsviçre Hukukunda culpa in contrahendo sorumluluğu, sözleşme öncesi kusurlu sorumluluk olarak kabul edilmiştir ve sözleşme öncesi sorumluluk akdi sorumluluk kapsamında ele alınmıştır⁵³.

Türk-İsviçre Hukukunda sözleşme öncesi kusurlu sorumluluk genel olarak sözleşmesel sorumluluk kapsamında değerlendirilmiştir. Ancak, Türk Hukuku'nda bu görüşün aksini savunanlar da bulunmaktadır.

Doktrinde bir görüşe göre, taraflar arasında bir sözleşme kurulmadan oluşan menfaat dengesinin bozulması nedeniyle tazmin sorumluluğunun doğması halinde haksız fiil sorumluluğuna gidilmesi gerekir. Ancak, haksız fiil sorumluluğuna gidilmesi halinde, zarar gören tarafın dava açması halinde bu durum ispat ve zamanaşımı açısından zarar gören taraf için aleyhe bir durum olmaktadır. O nedenle tazminat davasının sözleşmeye aykırılık hükümlerine dayandırılması gerekmektedir⁵⁴. Buna göre, sözleşme öncesi kusurlu sorumluluk açısından sözleşmeye aykırılık hükümlerine dayanmak zarar gören açısından daha lehe olacaktır⁵⁵. Doktrinde bir diğer görüş ise, sözleşme öncesi sorumluluğun aslında bir haksız fiil sorumluluğu olduğu, ispat ve zamanaşımı bakımından sözleşmeye aykırılık hükümlerine gidilmesinin zorlama olacağı yönündedir⁵⁶. Kanaatimizce sözleşme öncesi kusurlu sorumluluğun sözleşmesel sorumluluk kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Zira borç ilişkisini geniş yorumlamak mümkündür. Sözleşme kurulmadan önce bir tarafın kusuruyla diğer tarafa zarar vermesi halinde sözleşme ilişkisi sözleşme öncesi sürece etkili

⁵²Gezder (n 3) 19-20; Adıgüzel (n 45) 285-266.

⁵³Esener (n 12) 64; Demircioğlu (n 5) 36-37.

⁵⁴İbrahim Aydınlı, 'İşverenin Edimden Bağımsız Olan Koruma Yükümlülüğüne, Normun Koruma Amacı (Hukuka Aykırılık Bağı) Bakımından Bir Yaklaşım', (2005) 8 (1) Kamu-İş 1, 4.

⁵⁵Eren (n 25) 1138-1139.

⁵⁶Serozan (n 43) 35-36.

olarak uzayacaktır. Bunun nedeni borçlar hukuku açısından sözleşme ilişkisi içinde bir tarafın kusuruyla diğer tarafa zarar vermekten kaçınması gerekmektedir. Burada her ne kadar sözleşme kurulmamış olsa da bir taraf diğer tarafa kusuruyla zarar vermektedir. O nedenle zarara uğrayan tarafın menfaatinin gözetilmesi düşünülmelidir. Bunun içindir ki, sözleşmesel sorumluluğa gidilmesi yerinde olacaktır. Zira sözleşmesel sorumluluk, haksız fiil sorumluluğuna göre zarar görenin daha çok menfaatine hizmet eden bir sorumluluk şeklidir.

Yargıtay ise, culpa in contrahendo sorumluluğunun sözleşme öncesi sorumluluk olduğunu bu nedenle Borçlar Kanunu'nun sözleşmeye ilişkin hükümlerinin uygulanması gerektiğini kabul etmiştir⁵⁷.

Ayrıca Yargıtay, sözleşme öncesi safhada tarafların birbirinin kişilik haklarına ve malvarlığı haklarına zarar vermemek için gerekli önlemleri alma ve gerekli özeni gösterme yükümlülüğü altında bulduklarını ifade etmiştir⁵⁸.

Bunun yanında Yargıtay, taraflar bu yükümlülüklerle kusurlu olarak aykırı davranıp, görüşmelerin başlamasıyla aralarında kurulmuş bulunan güven ilişkisini ihlal etmesi halinde bundan doğan zarardan sorumlu olmaları

⁵⁷Yargıtay 4. HD, E 2013/13920 K 2014/9371, 05.06.2014 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/arama?p=dVDdToMwGH0V0uuFwPBvu2sgGAKigUZDzEIq%2FWTNkJIW XHTZm3nni63oYOxiV%2F16fr7Tnh1KCVoilyqI6BbNUOpHaPm6Q7FGUyFbn0PFN P6sUaQKIUFfMBNNy0Xt0RbQaj87yT0uoeipwcJAFXr%2BO0blMS53tb8U8std0483k IMnCEhiHjVmhpP7gOAsJ8kkai22HrzTrmofm2mcTys1edITLW>> Son Erişim Tarihi: 12.04.2022.

⁵⁸Yargıtay 3 HD, E 1997/6603 K 1997/8864, 15.09.1997: Yargıtay, sözleşme yapma iradesi bulunmadığı veya bu yönde var olan iradesi güçlü olmadığı halde karşı tarafta aksine bir kanı uyandırma sorumluluğuna sebeptir. Zira bir akdin müzakere edilmesi taraflar arasında bir hukukii ilişki kurmaktadır ve sözleşmenin müzakeresine giren tarafların dürüstlük kuralına uygun hareket etmesi gerekmektedir <<https://legalbank.net/kavramara.aspx?s=1&a=D%3%9CR%3%9CSTL%3%9CK%20KURALI>> Son Erişim Tarihi: 17.01.2023.

gerektiğini kabul etmiştir⁵⁹.

A. SÖZLEŞME GÖRÜŞMELERİ SÜRECİ VE CULPA IN CONTRAHENDO SORUMLULUĞU

Bir sözleşmenin kurulabilmesi için tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanında bulunması gerekmektedir⁶⁰. Bu nedenle bir sözleşmenin kurulabilmesi için taraflardan birisi sözleşme kurmak yönünde iradesini ortaya koyarak teklifte (icap) bulunduğu, diğer taraf bu teklifi kabul ettiği takdirde sözleşme kurulmaktadır⁶¹. Sözleşme özgürlüğü çerçevesinde taraflar serbestçe sözleşme görüşmelerinde bulunabilecekleri gibi sözleşme görüşmeleri sonunda sözleşme akdetmeyebilirler⁶².

Sözleşme kurulmadan önce taraflar uzun görüşmeler yapabilmektedir⁶³. Bu görüşmeler sırasında taraflar sözleşmenin içeriğini, sözleşme şartlarının neler olduğunu, hak ve yükümlülüklerin kapsamını belirlemektedir ve ondan sonra sözleşme kurulmaktadır⁶⁴. Ancak, yapılan bu görüşmeler üzerine sözleşme kurulmakla birlikte, sözleşmenin kurulmaması da mümkündür⁶⁵. Yargıtay da sözleşmenin bir süreç olduğunu, bu nedenle sözleşmenin bir anda kurulup meydana gelen bir hukuki işlem olmadığını ifade etmiştir⁶⁶. Bunun yanında

⁵⁹Yargıtay HGK, E2012/1220 K 2013/239, 13.02.2013 <<https://www.kararara.com/forum/viewtop ic.php?t=37568>> Son Erişim Tarihi: 17.05.2022.

⁶⁰Reisoğlu (n 29) 63; Eren (n 25) 40; Adıgüzel (n 45) 284.

⁶¹Esener (n 12) 64; Eren (n 25) 91-92.

⁶²Abdukerim Yıldırım, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler (14. Bası, Monopol Yayınevi 2023) 21-22.

⁶³Esener (n 12) 65; Görener (n 17) 70.

⁶⁴Gezder (n 3) 37; Kreuzer (n 9) 23-25.

⁶⁵Köksal Kocağa, 'Sözleşmenin Kurulabilmesi İçin Tarafların İrade Beyanları Arasındaki Uygunluğun Kapsamında Yer Alması Gereken Noktalar', (2008) (79) TBB Dergisi 73, 79.

⁶⁶Yargıtay HGK, E 2010/13-593 K 2010/623, 01.12.2010: Karara konu olan olayda "davacıya mağazada satın almak istediği eşyaların gösterilmesi" esnasında sözleşme görüşmelerinden doğan güven ve özen yükümlülüğünün ihlali nedeniyle bir culpa in contrahendo sorumluluğu söz konusu olduğu sonucuna varılmıştır. Hukuk Genel

Yargıtay sözleşme akdedilmeden önceki safhada, sözleşmenin muhtevası, şartları, sözleşmenin içerdiği hak ve yükümlülükler hakkında tarafların aralarında görüşmeler yapabileceğini ortaya koymuştur⁶⁷.

Görüşmeler sonucunda sözleşmenin kurulması üzerine tarafların yapma, yapmama veya verme şeklinde edim borçları ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle tarafların akdi ilişkiden kaynaklanan sorumlulukları doğmaktadır⁶⁸.

Görüşmeler sonucunda sözleşmenin kurulmaması halinde, tarafların görüşmeler sırasında kusurlu davranışlarda bulunması halinde, culpa in contrahendo sorumluluğu ortaya çıkmaktadır⁶⁹. Bir başka ifadeyle sözleşmenin akdinden sonrası için değil, görüşmeler sırasında kusurlu davranışlardan dolayı bir sorumluluk oluşmaktadır⁷⁰. Böyle bir durumda borç ilişkisi klasik yapısının dışına çıkmakta ve dürüstlük kuralından kaynaklanan bir ilişki kurulmaktadır. O

Kurulu, uyuşmazlığın sözleşme hukuku kuralları uyarınca değerlendirilmesi gerektiği kanaatine vardıktan sonra, bu durumu Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde değerlendirmeye geçmiştir. Kanun'un amacının tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, aydınlatıcı, eğitici ve zararlarını tatmin edici önlemler almak olduğu; kapsamının mal ve hizmet piyasalarında taraflardan birinin tüketici olduğu her türlü tüketici işlemi olduğu ve tüketici işleminin de 3. maddenin (h) bendinde mal ve hizmet piyasalarında tüketici ile satıcı-sağlayıcı arasında yapılan her türlü hukukî işlemi ifade ettiği tespit edilmiştir. Bu tespitler çerçevesinde, sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk kaynaklı olaydaki uyuşmazlığın, Kanun'un 23. maddesinde düzenlenen "bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak çıkacak her türlü ihtilaflara tüketici mahkemelerinde bakılır" şeklindeki hükmün kapsamında kaldığı, zira sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluğun tüketici hukukundaki yansımasının "tüketici işlemi" olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durumda, taraflar arasındaki uyuşmazlığın Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında kalması, göreve ilişkin düzenlemelerin kamu düzenine ilişkin olmakla ve taraflarca ileri sürülmesi dahi dikkate alınması gerektiği, görevle ilgili hususlarda kazanılmış hak olmayacağı ayrıca da yargılamanın Tüketicici Mahkemelerinde görülmesinin tüketicinin daha lehine olduğu dikkate alınarak ilk derece mahkemesinin direnme kararı, 13. Hukuk Dairesi'nin görüşü doğrultusunda oybirliğiyle bozulmuştur

⁶⁷Yargıtay HGK, E 2010/13-593 K 2010/623,01.12.2010 <<https://legalbank.net/belge/tuketicimahkemesi-karari-temyiz-davaci/1340877/ilgili-mahkeme-kararlari>> Son Erişim Tarihi: 18.06.2022.

⁶⁸Bilgili ve Demirkapı (n 28) 9; Adıgüzel (n 45) 285.

⁶⁹Walter (n 49) 80-81; Ayhan İzmirli (n 21) 281.

⁷⁰Esener (n 12) 64; Demircioğlu (n 5) 37.

nedenle borç ilişkisinin kapsamı genişlemektedir⁷¹. Buna göre taraflar arasında sözleşme ilişkisinin sınırları içinde kalan edim menfaatinin yanında sözleşme ilişkisi olmaksızın temeli dürüstlük olan bir ilişki ortaya çıkmaktadır⁷². Böylelikle iyi niyet korunmakta ve iyi niyetli tarafın zarar görmemesi amaçlanmaktadır⁷³.

B. CULPA IN CONTRAHENDO SORUMLULUĞU AÇISINDAN SÖZLEŞME GÖRÜŞMELERİ SÜRECİNDE TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Sözleşme kurulmadan önce tarafların sözleşme görüşmelerine başlatması ve sosyal temasa geçmeleri ile koruma yükümlülükleri bir başka ifadeyle genel davranış yükümlülükleri oluşmaktadır⁷⁴. Bu nedenle ilk görüşmelerin objektif iyi niyet kurallarına (doğruluk kurallarına) uygun olması gerekmektedir⁷⁵. Örneğin taraflar birbirlerine yanlış bilgi vermekten, birbirlerini aldatmaktan kaçınmalıdır. Ayrıca, tarafların sözleşme kurup kurmama konusundaki iradelerini etkileyecek olaylar hakkında birbirini bilgilendirmesi gerekmektedir⁷⁶. Sözleşme görüşmeleri sırasında taraflar arasında sözleşme görüşmeleri ilişkisi olarak adlandırılan bir hukuki ilişki kurulmaktadır⁷⁷. Kurulan bu ilişkinin özel bir ilişki olması nedeniyle bu ilişki güven esasına

⁷¹Gezder (n 3) 39; Eren (n 25) 41; Adıgüzel (n 45) 285.

⁷²Aydınlı, 'İşverenin Edimden Bağımsız Olan Koruma Yükümlülüğüne, Normun Koruma Amacı (Hukuka Aykırılık Bağı) Bakımından Bir Yaklaşım' (n 54) 1.

⁷³Benedict (n 4) 96; Kreuzer (n 9) 36-37.

⁷⁴Osman Gökhan Antalya, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (2. Bası, Seçkin Yayıncılık 2019) 17-18; Canaris (n 21) 476.

⁷⁵Canaris (n 21) 476-477; Görener (n 17) 70; Antalya (n 74) 17-19.

⁷⁶Yargıtay 3HD, E 1997/6603 K 1997/8864, 15.09.1997: Yargıtay, sözleşme yapma iradesi bulunmadığı veya bu yönde var olan iradesi güçlü olmadığı halde karşı tarafta aksine bir kanı uyandırma sorumluluğa sebeptir. Zira bir akdın müzakere edilmesi taraflar arasında bir hukuki ilişki kurmaktadır ve sözleşmenin müzakeresine giren tarafların dürüstlük kuralına uygun hareket etmesi gerekmektedir <<https://legalbank.net/kavramara.aspx?s=1&a=D%C3%9CR%C3%9CSTL%C3%9CK%20KURALI>> Son Erişim Tarihi: 17.01.2023.

⁷⁷Esener (n 12) 64; Ayhan İzmirli (n 21) 282.

dayanmaktadır ve görüşme yapan taraflara, onların temsilcilerine ve tarafların yardımcılarına birtakım yükümlülükler yüklemektedir⁷⁸. Ancak, bu yükümlülükler niteliği bakımından edim ilişkisinden farklıdır⁷⁹.

Yargıtay'a göre, bu yükümlülüklerin ihlal edilmesi nedeniyle bir zarar doğduğu takdirde, zarar görenin bu zararını tazmin etmesi mümkündür. Zira burada bir davranış yükümlülüğü ihlal edilmiştir⁸⁰. Keza bu tür davranışlar dürüstlük kuralı ile örtüşmeyen davranışlardır⁸¹. Buna göre, taraflar arasında özel bir ilişki ve bu özel ilişkiden kaynaklanan tarafların genel davranış yükümlülükleri bulunmaktadır⁸².

Söz konusu yükümlülüklerin doğması için sözleşme görüşmelerinin başlamış olması yeterlidir⁸³. Henüz sözleşme akdedilmemiş olsa dahi taraflar arasında bir hukuki ilişki bulunmaktadır⁸⁴.

Sözleşme görüşmeleri sürecinde tarafların, karşı tarafın meşru menfaatlerine uygun hareket etmesi beklenmektedir⁸⁵. Bu bağlamda taraflar hukuki ilişki kurmak gayesiyle sosyal temas içine girdiklerinde veya hukuki ilişki kurmak gayesiyle olmasa dahi taraflar sosyal temasa geçtiklerinde de dürüstlük kuralı bağlamında tarafların koruma yükümlülükleri ortaya çıkmaktadır⁸⁶. Bunun nedeni, taraflar arasında sözleşme görüşmeleri sürecinde bir güven ilişkisinin

⁷⁸Gezder (n 3) 40; Eren (n 25) 43-44; Antalya (n 74) 15-16.

⁷⁹Antalya (n 74) 16; Görener (n 17) 73; Adıgüzel (n 45) 284.

⁸⁰Yargıtay HGK, E 1992/13-213 K 1992/315, 06.05.1992 <www.kazanci.com> Son Erişim Tarihi: 19.01.2023.

⁸¹M. Kemal Oğuzman ve Nami Barlas, Medeni Hukuk - Giriş - Kaynaklar Temel Kavramlar (28. Bası, Filiz Kitabevi 2022) 246.

⁸²Gezder (n 3) 43; Eren (n 25) 44; Demircioğlu (n 5) 124-125.

⁸³Demircioğlu (n 5) 124; Eren (n 25) 43-44; Eren (n 25) 44-45.

⁸⁴Betül Erkanlı, 'Tarafların İş Sözleşmesinin Yapılması Sırasındaki Hak ve Yükümlülükleri' (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi 2013) 10.

⁸⁵Nihat Yavuz, Türk Borçlar Kanunu Şerhi (2. Bası, Adalet Yayınevi 2015) 2315-2316.

⁸⁶Demircioğlu (n 5) 38; Erkanlı (n 84) 10-11.

kurulmasıdır⁸⁷. O bağlamda sözleşme görüşmeleri sürecinde hukuki ilişki içine giren tarafların dürüstlük kuralına uygun davranması ve kendilerinden beklenen irade, azim ve dikkati göstermeleri gerekmektedir. Bu irade, azim ve dikkatin gösterilmesi taraflar arasındaki hukuki ilişkinin geleceği ve güven duygusunun sarsılmaması açısından büyük öneme sahiptir⁸⁸. Aksi halde kaynağı borç ilişkisi (sözleşme) olan ilk (temel) yükümlülükler ihlal edilmiş olacaktır⁸⁹.

Bu kapsamda görüşmelerin başlamasıyla görüşmede bulunan tarafların birtakım yükümlülükleri doğmaktadır⁹⁰. Zira sözleşme görüşmeleri sırasında, görüşmede bulunan taraflar yakın bir ilişki içine girmektedir ve birbirlerinin hukuki alanlarına müdahale edebilmektedir⁹¹.

Söz konusu açıklamalara göre sözleşme görüşmeleri sırasında tarafların özen yükümlülükleri ve genel davranış yükümlülükleri ortaya çıkmaktadır⁹². Sözleşme görüşmeleri sırasında kurulan bu ilişkinin asıl dayanak noktasını ise dürüstlük kuralı oluşturmaktadır. Kurulan ilişkinin asıl kaynağı dürüstlük kuralı olduğu için, bu borç ilişkileri kanuni borç ilişkileridir⁹³. Bunun için sözleşme ilişkisine girilen ya da sosyal temasa geçen taraflar, birbirlerine ve hukuki alanları içinde olan kişilere karşı mal ve şahıs varlıkları yönünden özen göstermek ve dikkatli davranmakla yükümlüdürler⁹⁴. Zira sözleşme görüşmelerinin içeriği dürüstlük ve iyi niyet kurallarına bağlıdır ve sözleşme görüşmeleri sırasında tarafların dürüstlük kuralına uygun davranması

⁸⁷Gezder (n 3) 40; Eren (n 25) 41; Demircioğlu (n 5) 61-62.

⁸⁸Recep Makas, 'Türk Borçlar Kanunu ve İş Kanununa Göre İşçinin Özen Borcu ve Borca Aykırılığın Hukuki Sonuçları', (2012) XVI (4) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 149, 152.

⁸⁹Eren (n 25) 40-41; Demircioğlu (n 5) 62.; Canaris (n 21) (n 66) 477-478.

⁹⁰Demircioğlu (n 5) 63; Görener (n 17) 74; Walter (n 49) 79.

⁹¹Gezder (n 3) 45; Kreuzer (n 9) 26-27; Eren (n 25) 40-41.

⁹²Walter (n 49) 79-80; Canaris (n 21) (n 66) 477; Adıgüzel (n 45) 284-285.

⁹³Walter (n 49) 81-82; Adıgüzel (n 45) 284; Demircioğlu (n 5) 62-63.

⁹⁴Yargıtay HGK, E 2010/13-593 K 2010/623, 01.12.2010. <<https://legalbank.net/kavramamara.aspx?s=1&a=T%C3%9CKET%C4%B0C%C4%B0N%C4%B0N%20KORUNM%A%20KANUNUNUN%20AMACI>> Son Erişim Tarihi: 02.03.2023.

gerekmektedir⁹⁵. O nedenle sözleşme görüşmelerinin temeli güvene dayanmaktadır ve tarafların özen yükümlülüğü bulunmaktadır⁹⁶.

Özen yükümlülüğü Alman Hukuk sisteminde "sorfaltspflicht" veya "weitere verhaltenspflicht" olarak çeşitli şekillerde isimlendirilmektedir. Bu yükümlülükler genel olarak taraflara davranış yükümlülüğü yüklemektedir⁹⁷. Bu nedenle tarafların sözleşmeden kaynaklanan edim yükümlülüğü⁹⁸ oluşmaktadır⁹⁹. Ancak, sözleşme görüşmeleri sürecinde tarafların edim yükümlülüğünden bağımsız nitelik arz eden (schutzpflichten) yükümlülükleri ortaya çıkmaktadır¹⁰⁰.

C. EDİMDEN BAĞIMSIZ KORUMA YÜKÜMLÜLÜKLERİ

"Edim yükümlülüğünden bağımsız borç ilişkisi", henüz edim yükümlülükleri doğmadan sırf tarafların sosyal temasa¹⁰¹ geçmiş olmaları nedeniyle taraflar arasında kurulmuş bulunan yan yükümlülüklerle dayanan bir ilişkidir¹⁰². "Edimden bağımsız koruma yükümlülüğü" de, sözleşme görüşmelerinin

⁹⁵ İbrahim Aydın, "İşçinin Kişiliğinin Korunmasına Yönelik Düzenlemeler ve Borçlar Kanunu Tasarısının Konuyla İlgili Maddelerinin Değerlendirmesi", (2005) 19 (6) TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi 21, 28.

⁹⁶Canaris (n 21) 477; Ayhan İzmirli (n 21) 283.

⁹⁷<https://books.google.com.tr/books?id=ZBYw_vMtVjUC&pg=PA60&lpg=PA60&dq=Sorfaltspflicht+Larenz,+weitere+Verhaltenspflicht&source=bl&ots=erGNuRhSg3&sig=ACf> Son Erişim Tarihi: 11. 04.2022.

⁹⁸Eren (n 25) 42: Sözleşme öncesi kusurlu sorumluluk hali taraflar arasında geçerli bir edim ilişkisi kurulmadan önce doğan, koruma ve özen yükümlüklerini içeren yükümlülüklerdir. Burada tamamen edim ilişkisinden ayrı bir ilişki söz konusu olmaktadır.

⁹⁹Demircioğlu (n 5) 131; Görener (n 17) 74.

¹⁰⁰Benedict (n 4) 40-42; Kreuzer (n 9) 23-24.

¹⁰¹Tarafların sosyal temasa geçmesi ile birlikte taraflar arasında bir sözleşme yapma amacıyla ilk görüşmeler de başlamaktadır. Taraflar arasındaki ilk temas, sosyal medya mecralarında başlayabileceği gibi internet platformlarında veya yüzyüze de başlayabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz: Aydın, Sosyal Temas ve İş İlişkisinden Doğan İşverenin Edimden Bağımsız Koruma Yükümlülükleri ve Sonuçları (n 19) 12-17.

¹⁰²Eren (n 25) 40-41; Demircioğlu (n 5) 39-40.

yapıldığı esnada ortaya çıkan yükümlülüklerdir¹⁰³.

"Edim yükümlülüğünden bağımsız borç ilişkilerinin asıl dayanak noktasını dürüstlük kuralı oluşturmaktadır. O nedenle söz konusu borç ilişkileri kanuni borç ilişkileridir. Bunun için sözleşme ilişkisine girişen ya da sosyal temasa geçen taraflar, birbirlerine ve hukuki alanları içinde olan kişilere karşı mal ve şahıs varlıkları yönünden özen göstermek ve dikkatli davranmakla mükelleftir¹⁰⁴.

"Diğer davranış yükümleri" ya da "özen gösterme yükümleri" şeklinde de bilinen bu yükümlülüklerin temeli, objektif iyi niyet ilkesi ve dürüstlük kuralıdır (MK. md. 2).

Bahse konu bu yükümlülükler doğruluk ve güvene dayanan yükümlülüklerdir¹⁰⁵. Bu nedenle güvenin korunması adına tarafların bu yükümlülüklerini ihmal etmemesi beklenmektedir¹⁰⁶.

Yan yükümlülüklerin varlığı, sözleşmeden kaynaklanan bir borç ilişkisinin kurulmasına engel değildir¹⁰⁷. Yan yükümlülükler kapsamında tarafların koruma yükümlülüğü oluşmaktadır¹⁰⁸. Buna göre, sözleşme kurulmamış olsa dahi tarafların koruma yükümlülüğü doğmaktadır¹⁰⁹.

"Koruma yükümlülükleri"; bazı zamanlar tarafların hukuki ilişki kurmak amacıyla sosyal temas içine girmeleri ile bazı zamanlar da hukuki ilişki kurmak

¹⁰³Adıgüzel (n 45) 283-284; Demircioğlu (n 5) 40.

¹⁰⁴Serozan (n 43) 35; Aydın, İşverenin Edimden Bağımsız Olan Koruma Yükümlülüğüne, Normun Koruma Amacı (Hukuka Aykırılık Bağı) Bakımından Bir Yaklaşım (n 54) 3-4.

¹⁰⁵Sarper Süzek, İş Hukuku (13. Bası, Beta Yayıncılık 2017) 308-309; Aydın, Sosyal Temas ve İş İlişkisinde Doğan İşverenin Edimden Bağımsız Koruma Yükümlülükleri ve Sonuçları (n 19) 12-14.

¹⁰⁶Eugen Bucher, Vertrauenshaftung: Was? Woher? Wohin?, <https://www.eugenbucher.ch/pdf_files/89.pdf> (2 May 2019) Son Erişim Tarihi: 03.02.2022.

¹⁰⁷Canaris (n 21) 479; Walter (n 49) 80.

¹⁰⁸Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (n 39) 30.

¹⁰⁹Benedict (n 4) 95-96; Serozan (n 43) 35.

amacıyla olmasa dahi, dürüstlük kuralının temelini ve sınırlarını oluşturan sosyal temaslar neticesinde ortaya çıkan koruma yükümlülükleri şeklinde olabilmektedir¹¹⁰. Bu nedenle "koruma yükümlülükleri" kapsamında sosyal temasta bulunan tarafların karşılıklı mal ve can varlıklarını korumaya yönelik yükümlülükleri ortaya çıkmaktadır¹¹¹. Sözleşme görüşmeleri sürecinde tarafların bir edim yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ancak, sözleşme görüşmelerinin başlaması ile görüşen tarafların koruma yükümlülükleri oluşmakta ve bu yükümlülüklerin ihlali neticesinde oluşan zararın tazmini gerekmektedir¹¹². Bu nedenle kurulması düşünülen sözleşmenin kurulamaması veya sonradan geçersiz hâle gelmesi koruma yükümlülerinin ortaya çıkması açısından engel teşkil etmemektedir¹¹³.

III. GÜVEN SORUMLULUĞU

A. GÜVEN SORUMLULUĞU KAVRAMI

"Güven sorumluluğu" kapsamı oldukça geniş bir sorumluluk türüdür¹¹⁴. Günlük hayatta kurulan birçok ilişkinin temeli güvene dayanmaktadır. Bu nedenle borçlar hukuku kapsamında güven sorumluluğu büyük öneme sahiptir¹¹⁵. Ancak, güven sorumluluğu sadece borçlar hukuku ile sınırlı değildir. Örneğin İş hukuku kapsamında iş sözleşmesinin kurulma sürecinde de güven sorumluluğu söz konusu olabilmektedir¹¹⁶. Ayrıca, ticaret hukuku ve banka ve finans hukuku

¹¹⁰Aydınlı, İşverenin Edimden Bağımsız Olan Koruma Yükümlülüğüne, Normun Koruma Amacı Hukuka Aykırılık Bağı Bakımından Bir Yaklaşım (n 54) 2-3.

¹¹¹Serozan (n 43) 35; Ayhan İzmirli (n 21) 293.

¹¹²Eren (n 25) 42: Edim yükümlülerinden bağımsız borç ilişkileri, özellikle "sözleşme görüşmelerinden doğan borç ilişkileri" ile "üçüncü kişiyi koruyucu etkili sözleşmelerden doğan borç ilişkileri" açısından söz konusu olan borç ilişkileridir.

¹¹³Aydınlı, Sosyal Temas ve İş İlişkilerinden Doğan İşverenin Edimden Bağımsız Koruma Yükümlülükleri ve Sonuçları (n 47) 77; Eren (n 25) 42-43.

¹¹⁴Walter (n 49) 79-80; Ayhan İzmirli (n 21) 291-292.

¹¹⁵Demircioğlu (n 5) 38; Eren (n 25) 43-44.

¹¹⁶Süzek (n 101) 309-310; Aydınlı, Sosyal Temas ve İş İlişkilerinden Doğan İşverenin Edimden Bağımsız Koruma Yükümlülükleri ve Sonuçları (n 47) 77-78.

kapsamında da güven sorumluluğu oluşabilmektedir¹¹⁷. Örneğin, bankaların müşterileri ile kurduğu ilişki güven esasına dayanan bir ilişkidir¹¹⁸. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Zira sosyal ve ekonomik hayatta yaşanan değişim ve yenilikler bu durumu kaçınılmaz hale getirmiştir¹¹⁹. Hukuki bir sonuç doğuran bir ilişkide güvenin asıl olduğu her türlü sorumluluk şekli, güven sorumluluğudur¹²⁰. Lakin, güven sorumluluğunun oluşması için güven ve sorumluluk unsurlarının varlığı gerekmektedir. Güven sorumluluğu kaynağını Alman Hukuku'ndan alan ve Türk-İsviçre Hukukuna da sirayet eden bir sorumluluk şeklidir. Güven sorumluluğunun temelinde taraflar arasında tesis edilen güven ilişkisi yatmaktadır¹²¹. Buna göre, tarafların dürüstlük ve iyi niyet kurallarına uyması ve kendilerinden beklenen özeni göstermeleri esastır¹²². O nedenle güven sorumluluğu, sözleşme kurulduktan sonra ortaya çıkabileceği gibi sözleşme görüşmeleri sürecinde de ortaya çıkabilmektedir¹²³.

B. SÖZLEŞME GÖRÜŞMELERİ SÜRECİNDE GÜVEN SORUMLULUĞU

Sözleşme görüşmelerine girişen taraflar arasındaki ilişki edim ilişkisinden farklı bir ilişkidir¹²⁴. Ancak, sözleşme görüşmeleri sürecinde taraflar arasında bir edim

¹¹⁷Ünal Tekinalp, *Banka Hukukunun Esasları* (Vedat Kitapçılık 2009) 61.

¹¹⁸Pınar Çağla Kandıralıoğlu, *Türk Hukukunda Bankaların Sır Saklama Yükümlülüğü* (On İki Levha Yayıncılık 2011) 70-71.

¹¹⁹Adıgüzel (n 45) 283; Demircioğlu (n 5) 38-40.

¹²⁰Yasemin Durak, 'Güven Sorumluluğu ve "Culpa in Contrahendo"', (2017) 25 (1) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 239, 245.

¹²¹Walter (n 49) 79-80; Durak (n 120) 245-247.

¹²²Gülsüm Soylu Ünver, 'Güven Teorisi ve Güven Sorumluluğu Kapsamında Yetkisiz Temsilcinin ve Temsil Belgesini Geri Almanın Sorumluluğu' (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi 2018) 28-30.

¹²³Özgür Güvenç, 'Culpa in Contrahendo Sorumluluğu Bağlamında Sözleşme Görüşmelerinin Kesilmesi', (2014) XVIII (3-4) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 363, 370; Ayhan İzmirli (n 21) 282-283.

¹²⁴Eren (n 25) 42; Demircioğlu (n 5) 37; Walter (n 49) 80-81.

ilişkisi bulunmasa dahi, tarafların birbirine karşı dürüst davranması¹²⁵ beklenmektedir¹²⁶. Zira sözleşme görüşmelerinde bulunan taraflar arasında temeli güvene¹²⁷ dayanan bir ilişki oluşmaktadır¹²⁸. O nedenle sözleşme görüşmelerinde bulunan taraflar arasında güven sorumluluğu olarak adlandırılan özel bir sorumluluk hali ortaya çıkmaktadır¹²⁹. Bu sorumluluk türü güven esasına dayandığı için güven sorumluluğunun oluşması için taraflar arasında bir sözleşmenin bulunması da şart değildir¹³⁰. Taraflar arasında sadece güven ilişkisinin bulunması yeterlidir¹³¹. Burada sözleşme görüşmelerinde güven uyandıran taraf, diğer tarafı hayal kırıklığına uğratmaktadır¹³².

Yapılan açıklamalar çerçevesinde konuya ilişkin Yargıtay'ın yaklaşımına değinmek isabetli olacaktır. Yargıtay kararında, davacıya sözleşmenin yürürlüğe gireceği hususunda güven verilmiş ve davacı bu güvene binaen davalı işyerinde 1,5 ay fiili olarak çalışmıştır. Ayrıca, davalı sözleşme öncesi dönemde sözleşme süresi hakkında aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemiş ve

¹²⁵Ahmet Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk Temel Bilgiler* (6. Bası, Turhan Kitabevi 2018) 110: Dürüst davranma, aklı yerinde, normal ve orta zekalı hareket edebilen kişilerin toplum içinde dürüst ve doğru davranışları neticesinde oluşan ve herkes tarafından kabul edilen davranışlardır.

¹²⁶Aydınli, 'İşçinin Kişiliğinin Korunmasına Yönelik Düzenlemeler ve Borçlar Kanunu Tasarısının Konuyla İlgili Maddelerinin Değerlendirmesi' (n 95) 8; Süzek (n 101) 309-312.

¹²⁷Talya Şans Uçaryılmaz, 'Roma Hukukunda Sözleşmesel Bono Fides (Dürüstlük Kuralı) Kavramı ve Çağdaş Hukuka Etkisi' (2018) (133) TBB Dergisi 335, 342: Toplumda yaşayan bireyler arasındaki ilişkilerin güven esasına dayanması gerektiği düşüncesi oldukça eski kökenlidir. Örneğin Roma döneminde, toplumun etik değerleri ve toplumsal algı kapsamında güven ilişkisi fides, kavramı ile ele alınmış ve güven ilişkisinin spesifik bir davranış yükümlülüğü yüklediği kabul edilmiştir. Ayrıca Roma döneminde güven ilişkisi hukuki açıdan da ele alınmış ve bu amaçla bona fides kavramı kullanılmıştır.

¹²⁸Antalya (n 74) 16; Adıgüzel (n 45) 284.

¹²⁹Canaris (n 21) 479; Demircioğlu (n 5) 38-60.

¹³⁰Durak (n 120) 242; Süzek (n 98) 309; Adıgüzel (n 45) 285-237.

¹³¹Canaris (n 21) 543-544; Adıgüzel (n 45) 285-286.

¹³²Claire Huguenin, *Obligationenrecht Allgemeiner und Besonderer Teil* (2. Bası, 2014) 1524 vd.

böylece sözleşme öncesi yükümlülüklerini ihlal etmiştir. Bu nedenle Yargıtay, sözleşme öncesi yükümlülüklerini yerine getirmemesi nedeniyle davalının 1,5 aylık fiili çalışma ücretini ve davacının yeni işe başladığı tarihe kadar işleyecek ücretlerini ödemesi gerektiğine hükmetmiştir¹³³. Bunun nedeni, taraflar arasında dürüstlük kuralına dayanan ve güven ilişkisinden kaynaklanan bir ilişkinin bulunmasıdır¹³⁴. Davacı, davalının kendisine duyduğu güvenden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmemiştir. Ancak şu husus belirtilmelidir ki, bu güven ilişkisi ve bu ilişkiden kaynaklanan yükümlülükler sözleşmenin somut içeriğinden azadedir¹³⁵. Dolayısıyla söz konusu yükümlülüklerin ayrı bir talep ve dava konusu yapılması söz konusu değildir¹³⁶.

Belirtmek gerekir ki, sözleşme görüşmeleri sırasında bir tarafın haklı nedenlerle diğer tarafa güvenmesine neden olacak bir ilişki kurulmuş ve güvenen taraf bu nedenle zarara uğramışsa bu zarara yol açan tarafın güven sorumluluğu ortaya çıkmaktadır¹³⁷. Buna göre, sözleşme görüşmeleri sürecinde karşı tarafta geçerli bir sözleşme oluşacağına yönelik güven yaratan taraf sorumlu olmaktadır¹³⁸. O nedenle karşı tarafın güvenini ihlal eden kişi bundan dolayı hukuken sorumlu tutulmaktadır¹³⁹.

C. CULPA IN CONTRAHENDO AÇISINDAN GÜVEN SORUMLULUĞU

Sözleşme görüşmeleri sırasında taraflar arasında güvene dayanan bir ilişki kurulmuş ve güvenen taraf bu nedenle zarara uğramışsa bu zarara yol açan tarafın ne şekilde sorumlu tutulacağı önem arz etmektedir. Zira güvenen tarafın

¹³³Yargıtay 22 HD, E 2017/20291 K 2018/28025, 24.12.2018 <www.kazanci.com> Son Erişim Tarihi: 12.06.2023.

¹³⁴Makas (n 88) 151; Ayhan İzmirli (n 21) 283.

¹³⁵Demircioğlu (n 5) 128; Adıgüzel (n 45) 289.

¹³⁶Eren (n 25) 41; Bilgili ve Demirkapı (n 27) 17.

¹³⁷Durak (n 120) 247; Demircioğlu (n 5) 38.

¹³⁸Ayhan İzmirli (n 21) 285; Güvenç (n 123) 370.

¹³⁹Benedict (n 4) 97; Demircioğlu (n 5) 38-40.

hakkaniyetin sağlanması adına mağdur edilmemesi gerekmektedir¹⁴⁰. Alman doktrininde sözleşme görüşmeleri sürecinde karşı tarafta güven yaratan tarafın culpa in contrahendo kapsamında sorumlu tutulması gerektiği kabul edilmiştir¹⁴¹. Buna göre sözleşmenin kurulmasına etki edecek şekilde güven sağlayan kişiler bundan dolayı sorumlu olmaktadır¹⁴². Keza, sözleşme görüşmeleri sırasında kendisine güvenilmesini sağlayan ve bu güvene dayanarak karşı tarafı zarara uğratan kişinin bu davranışları dürüstlük kuralı ile örtüşmemektedir¹⁴³. O halde, dürüstlük kuralının bir gereği olarak henüz sözleşme kurulmamış olsa dahi, karşı tarafın kendisine güvenmesini sağlayarak karşı tarafı zarara uğratan kişilerin bu zararı tazmin yükümlülüğü bulunmaktadır¹⁴⁴.

Bu doğrultuda, sözleşme görüşmeleri sürecinde taraflardan biri, güven sorumluluğu kapsamında yükümlülüklerini yerine getirmemişse, zarara uğrayan taraf culpa in contrahendo sorumluluğu bağlamında zararlarını tazmin edebilmektedir¹⁴⁵. Zira culpa in contrahendo sorumluluğu açısından sözleşme görüşmeleri sürecinde taraflar arasında özel bir bağlantı bulunmaktadır¹⁴⁶. Bu nedenle taraflardan birinin diğer tarafa beslediği güvenin hukuken dikkate alınması ve bu güvenin korunması gerekmektedir¹⁴⁷. Alman Federal Mahkemesi bir kararında, gayrimenkul satışına ilişkin yapılan müzakerelerde taraflardan biri, gayrimenkulü satın alacağına ilişkin diğer tarafta güven yaratmış ve bu nedenle güvenen taraf gayrimenkulü satacağını düşünerek birtakım masraflar

¹⁴⁰Demircioğlu (n 5) 38; Durak (n 120) 247; Adıgüzel (n 45) 285-287.

¹⁴¹Walter (n 49) 79-80; Demircioğlu (n 5) 40-42.

¹⁴²Eugen Bucher, Vertrauenshaftung: Was? Woher? Wohin?, <https://www.eugenbucher.ch/pdf_files/89.pdf> (2 May 2020) Son Erişim Tarihi: 04.03.2022.

¹⁴³Aydınlı, İşverenin Edimden Bağımsız Olan Koruma Yükümlülüğüne, Normun Koruma Amacı (Hukuka Aykırılık Bağı) Bakımından Bir Yaklaşım (n 54) 1.

¹⁴⁴Adıgüzel (n 45) 285-286; Durak (n 120) 247-218.

¹⁴⁵Benedict (n 4) 96; Ayhan İzmirli (n 21) 284.

¹⁴⁶Durak (n 120) 247; Kreuzer (n 9) 30-32.

¹⁴⁷Ayhan İzmirli (n 21) 290; Güvenç (n 123) 373.

yapmışsa, güveni boşa çıkartan tarafın bu masrafları karşılaması gerektiğini, her ne kadar gayrimenkul satışı resmî şartlarından kaynaklanan bir sorumluluk olmasa da burada culpa in contrahendo sorumluluğu oluştuğunu ifade etmiştir¹⁴⁸.

İsviçre Federal Mahkemesi bir kararında ticari itibarı yüksek bir sınaî birliğin güvenilirliği hakkında, sözleşme görüşmeleri sürecinde yapılan açıklamaların doğruluğu, ciddiyeti ve eksiksiz olması bakımından duyulan güveni korunmaya değer görmüştür. Ayrıca İsviçre Federal Mahkemesi, ana şirketin yaptığı açıklamalar sonucu yavru şirketin iş yaptığı kişilerde bir güven oluşmuşsa, sözleşme görüşmeleri sürecinde özel hukuki bir bağlantı kurulmuş olacaktır. Kurulan bu özel bağ nedeniyle dürüstlük kuralına dayanan koruma ve aydınlatma yükümlülükleri doğacaktır. Bu yükümlülüklerin ihlali halinde ise, oluşan zararın tazmin edilmesi mümkün olacaktır şeklinde karar vermiştir¹⁴⁹.

Yargıtay kararında, davacı bir alışveriş merkezinin otoparkına aracını bırakmış, aracın içinde bulunan birtakım eşyalar çalınmış ve davacı ortaya çıkan zararlarının tazmini için dava açmıştır. Yargıtay, davacının bu isteminin sözleşme öncesi sorumluluk (culpa in contrahendo) ilkesinden kaynaklandığını ifade etmiştir. Zira sorumluluğun doğması için akdin kurulması şart olmayıp,

¹⁴⁸Bundesgericht Spruchkörper, Urteil 4A_229/2014 vom 19. September 2014: Sözleşme müzakereleri sırasında güven uyandıran tarafın culpa in contrahendo kapsamında kusuruyla bir zarara sebep olması halinde güveni boşa çıkan tarafın zararını tazmin etme yükümlülüğü bulunmaktadır. Buna göres sözleşme müzakereleri sırasında henüz sözleşme akdedilmemiş olsa da bir taraf güvendiği için zarar görmüşse güvenen tarafın bu zararlarının tazmini gerekmektedir.

¹⁴⁹BGB 120 II 331 vd: Culpa in contrahendodan dolayı güven sorumluluğunun doğacağını belirtmiştir. Bu durum culpa in contrahendo hakkındaki ilkelerin geliştirilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Culpa in contrahendo özel bir sorumluluk şekli olduğuna göre, sorumluluk hukuku nitelikli bir korumayı gerekli kılmaktadır. Culpa in contrahendodan doğan sorumluluğun temelinde, sözleşme görüşmeleri sürecinde tarafların karşılıklı sadakat yükümlülüğünden oluşan genel bir hukuki durumun görünüm şekli ortaya çıkmaktadır. <http://relevancy.bger.ch/php/clir/http/index.php?highlight_docid=atf%3A%2F%2F120-II-331%3Ade&lang=de&type=show_document> Son Erişim Tarihi: 05.06.2023.

davacının alışveriş merkezine gelerek olası birtakım hizmet ya da satış sözleşmelerinin muhatabı olarak muhtemel tüketici sıfatıyla hareket etmesi yeterlidir. Bu nedenle davalı şirket, alışveriş yapılmasını kolaylaştırmak ve cazip hale getirmek amacıyla otopark sağlama hizmetini bedelsiz de olsa olası tüketicilere vermektedir. Ayrıca, bu durumda, sözleşme yapma vaadi ile güven telkin edilmiş olan tarafın sözleşmenin ifa edilememesinden kaynaklanan zararının karşılanması gerekmektedir. Bu zarar genel olarak menfi zarar olarak kabul edilmektedir. Zira sözleşme yapılacağına dair düşüncenin oluşması ve sözleşmeye uyulacağına ve sözleşmenin yerine getirileceğine inanılmasına karşın, sözleşmenin hüküm ifade etmemesi ve sözleşmenin yerine getirilmemesi nedeniyle güveni boşa çıkan tarafın uğradığı zarar menfi zarar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, sözleşmenin yerine getirilmemesi nedeniyle yapılan masrafları sözleşmeyi yerine getirmeyen tarafın karşılaması beklenmektedir. Bir başka ifadeyle sözleşmenin yapılacağına güven duyan tarafın zararını diğer tarafın karşılaması doğru olacaktır. Dolayısıyla alışveriş merkezine alışveriş yapmak üzere gelen tarafın otoparka arabasını çektiği sırada oluşan zararlarının karşılanması gerekmektedir¹⁵⁰.

Bir başka Yargıtay kararında, taraflar arasında bayilik sözleşmesi imzalanarak üzere görüşmeler yapılmış, ancak bayilik sözleşmesi imzalanamamıştır. Yargıtay bayilik sözleşmesi imzalanmayıp, bayilik ilişkisi kurulmamış olsa dahi davacıda sözleşmenin kurulacağına yönelik uyandırılan güvene dayalı olarak davacının yapmış olduğu (kâr kaybı hariç) giderlerin sözleşme öncesi sorumluluk (culpa in contrahendo) ilkesi bağlamında davalıdan isteyebileceğine

¹⁵⁰Yargıtay 13.HD. E 2016/23349 K 2019/91, 15.01.2019 <<https://adalet.blog/category/medeni-usul-hukuku/page/2/>> Son Erişim Tarihi: 15.06.2023.

hükmetmiştir¹⁵¹.

Yargıtay başka bir kararında sözleşme görüşmelerinin başlamasıyla taraflar arasında sözleşme benzeri bir güven ilişkisinin, başka bir ifadeyle tarafların birbirlerinin kişilik ve malvarlığı değerlerine zarar vermemek için gerekli özeni göstermekle ve koruma yükümlülüklerini yerine getirmekle yükümlü olduklarını ifade etmiştir. Buna göre, alıcının mağazada satın almak istediği ürünlere bakarken, satıcının veya satıcının yardımcılarının alıcının vücut bütünlüğüne zarar vermesi halinde, alıcının söz konusu zararlarını sözleşme öncesi sorumluluk kapsamında tazmin etmesinin mümkün olduğunu ifade etmiştir¹⁵². Zira Yargıtay sözleşme görüşmeleri sürecinde tarafların diğer tarafın zarar göstermemesi için gerekli önlemleri alma ve gerekli özeni gösterme yükümlülüğü olduğunu, tarafların kusurlu şekilde bu yükümlülüklerine aykırı davranarak, görüşmelerin başlamasıyla oluşan güven ilişkisini ihlal edeceğini ifade etmiştir¹⁵³.

Bunun yanında Yargıtay, sözleşme ilişkine giren tarafların edim yükümlülüğünün dışında, diğer tarafın menfaatine uygun şekilde "korunma menfaatleri" oluştuğunu ortaya koymuştur¹⁵⁴. Zira taraflar arasında oluşan güven ilişkisi hukuken korunamaya değerdir¹⁵⁵. Bu bağlamda, orta zekâlı, normal, makul kişilerin toplum içinde kurdukları ilişkilerde karşılıklı güvene, ahlaka ve dürüstlüğe uygun düşecek şekilde davranışlar sergilemesi arzu

¹⁵¹Yargıtay HGK. E 2012/-165 K 2012/385,13.06.2012 <<https://www.scribd.com/document/441714398/Yarg%C4%B1tay-hukuk-genel-kurulu-e-2012-165-k-2012-385-Yarg%C4%B1tay-Karar%C4%B1-PDF>> Son Erişim Tarihi: 17.02.2023.

¹⁵²Yargıtay HGK, E 2010/-580 K 2010/623,01.12.2010 <<https://legalbank.net/kavramara.aspx?s=1&a=TAPU%20%C4%B0PTAL%C4%B0%20VE%20TESC%C4%B0>> Son Erişim Tarihi: 21.02.2023.

¹⁵³Yargıtay HGK, E2010/-580 K 2010/623,13.02.2013 <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hukuk-genel-kurulu-e-2012-1220-k-2013-239-t-13-2-2013>> Son Erişim Tarihi: 12.04.2023.

¹⁵⁴Yargıtay HGK, E 2014/4-1424 K 2016/842, 22.06.2016 <<https://legalbank.net/guncelleme-indeksi/12/2016>> Son Erişim Tarihi: 17.04.2023.

¹⁵⁵Mustafa Reşit Karahasan, Sorumluluk Hukuku (Beta Yayıncılık 1996) 113-114.

edilmektedir¹⁵⁶.

Anlaşılabileceği üzere sözleşme görüşmeleri sürecinde dürüst davranmayan taraf ortaya çıkan zararlardan sorumlu olmaktadır¹⁵⁷. Burada güvenen taraf, güvenmeseydi böyle bir zarar doğmayacaktı ise, kendisine güvenilen tarafın güven sorumluluğu ortaya çıkmaktadır¹⁵⁸. O nedenle güveni boşa çıkartan tarafın, güvenen tarafın zararının tazmin etmesi gerekmektedir¹⁵⁹. Yargıtay bir kararında, sözleşme hazırlık aşamasında oluşan güven ilişkisinin koparılması neticesinde meydana gelen zararın giderilmesi açısından manevi tazminatın dahi istenebileceğine hükmetmiştir¹⁶⁰. Ancak bunun için Yargıtay güven ilişkisinin temelden sarsılması ve güvenin sarsılması nedeniyle manevi zararın oluşması şartlarını aramıştır¹⁶¹.

Söz konusu açıklamalardan hareketle culpa in contrahendo açısından güven sorumluluğu kapsamında sözleşmenin müspet ihlâli, fiilî borç ilişkisi, klasik edim yükümlülüğü dışında davranış yükümlülüğü de söz konusu olmaktadır¹⁶². Güven sorumluluğunun oluşması için zarar verenle zarara uğrayan arasında asli edim yükümü yükleyen bir sözleşme ilişkisinin kurulmuş olması şart değildir¹⁶³. Sözleşme kurulmamışsa da tarafların davranış yükümlülükleri bulunmaktadır¹⁶⁴. Tarafların yükümlülükleri her somut olayın özelliğine göre bazı farklılıklar

¹⁵⁶Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, Medeni Hukuk (25. Bası, Beta Yayıncılık 2019) 92-93.

¹⁵⁷Kılıçoğlu, Medeni Hukuk Temel Bilgiler (n 147) 114; Demircioğlu (n 5) 127-129.

¹⁵⁸Demircioğlu (n 5) 127-128; Eren (n 25) 41-42; Ayhan İzmirli (n 21) 285-286.

¹⁵⁹Walter (n 49) 83-84; Ayhan İzmirli (n 21) 290.

¹⁶⁰Yargıtay HGK, E 2012/184 K 2012/385, 13.06.2012 <<https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?t=35880>> Son Erişim Tarihi: 17.12.2022.

¹⁶¹Yargıtay 13HD, E 2013/28166 K 2014/9001, 27.03.2014 <<https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?t=61437>> Son Erişim Tarihi: 03.01.2023.

¹⁶²Adıgüzel (n 45) 283; Demircioğlu (n 5) 128-129.

¹⁶³Durak (n 120) 244; Demircioğlu (n 5) 40.

¹⁶⁴Eren (n 25) 43; Aydın, Sosyal Temas ve İş İlişkisinden Doğan İşverenin Edimden Bağımsız Koruma Yükümlülükleri ve Sonuçları (n 19) 12-13.

gösterse de tarafların genel davranış yükümlülükleri bulunmaktadır¹⁶⁵. Buna göre tarafların sözleşme öncesinde sözleşmenin akıbeti ile ilgili bilgi verme yükümlülüğü bulunmaktadır. O bağlamda tarafların aydınlatma yükümlülüğü bulunmaktadır. Öyleyse sözleşme görüşmeleri sürecinde tarafların diğer tarafa zarar vermek amacıyla aldatma kastı olmasa da aydınlatma yükümlülüğü vardır. O sebeple, sözleşme görüşmeleri sürecinde koruma yükümlülüklerini yerine getirmeyen tarafa karşı diğer taraf BK. m. 106 vd. hükümleri uyarınca harekete geçebilir. Ancak, bu durumda, bağımsız ifa davasının açılması mümkün bulunmaktadır¹⁶⁶.

SONUÇ

Sözleşme akdeden tarafların sözleşmeden doğan karşılıklı yükümlülükleri bulunmaktadır. Ancak, sözleşme akdetmeden önce sözleşme görüşmelerinde bulunan tarafların da birtakım yükümlülükleri ortaya çıkmaktadır. Zira sözleşme görüşmeleri sürecinde de taraflar hukuki bir ilişki içine girmektedir. Buna göre, culpa in contrahendo sorumluluğu bağlamında sözleşme görüşmeleri sürecinde kusuruyla diğer tarafa zarar veren tarafın bu zararı tazmin etmesi gerekmektedir. Her ne kadar sözleşme kurulmamış olsa dahi, sözleşme görüşmeleri sürecinde taraflar yakın bir ilişki içine girmektedir. Kurulan bu ilişki, sözleşmenin somut içeriğinden azade bir ilişkidir. Bir başka ifadeyle sözleşme görüşmelerinde bulunan tarafların sözleşmeden doğan edim yükümlülükleri bulunmamakla birlikte, kurulan hukuki ilişkiden doğan yükümlülükleri vardır. Buna göre, sözleşme görüşmeleri sürecinde kusuruyla diğer tarafa zarar veren tarafın bu zararı tazmin etmesi beklenmektedir. Zira taraflardan birinin veya her ikisinin sözleşme görüşmeleri sürecinde zarara uğraması mümkündür. O nedenle sözleşme görüşmeleri sürecinde tarafların birbirinin hukuki menfaatini koruması gerekmektedir. Bunun içindir ki,

¹⁶⁵Kreuzer (n 9) 27-28; Yürekli (n 17) 542.

¹⁶⁶Eren (n 25) 33-36; Durak (n 120) 244-215.

sözleşme görüşmeleri sürecinde tarafların birbirinin kişilik ve malvarlığı değerlerini koruması ve ona saygı göstermesi bir zorunluluktur. Keza sözleşme görüşmelerinde bulunan taraflar arasında bir güven ilişkisi oluşmaktadır.

Sözleşme görüşmeleri sürecinde taraflar arasında güvene dayanan bir ilişki kurulmaktadır. Sözleşme görüşmeleri sürecinde taraflar yakın temasa geçmektedir ve taraflar birbirlerinin hukuki alanına müdahil edebilmektedir. Bu nedenle sözleşme görüşmelerinde bulunan taraflar arasında güven sorumluluğu denen bir sorumluluk şekli ortaya çıkmaktadır.

Güven sorumluluğunun temelinde MK. m. 2 hükmünde düzenlenen dürüstlük kuralı bulunmaktadır. Bir başka ifadeyle sözleşme görüşmeleri sürecinde tarafların dürüst davranması beklenmektedir. Dürüstlük kuralı gereği tarafların sözleşme görüşmeleri sürecinde dikkatli ve özenli davranması gerekmektedir. Genel davranış yükümlülükleri olarak da adlandırılan bu yükümlülükler, kaynağını dürüstlük kuralından alan yükümlülüklerdir.

Bu doğrultuda, güven sorumluluğu özel bir sorumluluk şeklidir ve güven sorumluluğundan söz edebilmek için sözleşmenin kurulmuş olması şart değildir. Bir başka ifadeyle, sözleşme görüşmeleri sonucunda sözleşmenin kurulup kurulmaması güven sorumluluğunu etkilememektedir. O nedenle sözleşme görüşmelerinin akabinde sözleşme akdedilmemiş olsa dahi, oluşan güven nedeniyle zarara uğrayan taraf bu zararlarını tazmin edebilmektedir. Sözleşmenin kurulacağına yönelik karşı tarafa güven veren ve karşı tarafı zarara uğratan tarafın bu zararları tazmin etmesi gerekmektedir. Zira sözleşme görüşmeleri sürecinde taraflardan dürüstlük kuralına uygun davranması istenmektedir. Bu nedenle sözleşme görüşmeleri sürecinde tarafların birbirini bilgilendirmesi ve karşı tarafı zarara uğratacak davranışlardan kaçınması gerekmektedir. Ayrıca, güvenin zedelenmemesi adına sözleşme görüşmeleri sürecinde tarafların dikkatli ve özenli olması doğru olacaktır.

Güven sorumluluğu kaynağını Alman Hukuku'ndan almaktadır. Bu nedenle güven sorumluluğunun culpa in contrahendo sorumluluğu ile ilişkili bir kavram olduğunu söylemek mümkün bulunmaktadır.

Culpa in contrahendo teorisinin kurucusu olan Jhering, 19. yüzyıl Alman haksız fiil hukukunun zarar görene alternatif bir hukuki koruma sağlamaktan yoksun olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle culpa in contrahendo sorumluluğunun akdi sorumluluk olarak kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

Jhering, teorisini ortaya koyarken aklındaki soruların cevabını Roma Hukuk sisteminde aramıştır. Zira Alman Hukuk sistemi Roma Hukuku kurallarından çok fazla etkilenmiştir.

Bu çerçevede sözleşme görüşmeleri sürecinde ortaya çıkan güven sorumluluğu ile culpa in contrahendo arasında yadsınamaz bir ilişki bulunmaktadır. Bu nedenle tarafların sözleşme görüşmelerinde de özenli olması gerekmektedir.

Sözleşme kurulmadan önce de tarafların karşılıklı yükümlülükleri ortaya çıkmaktadır. Buna göre, sözleşme görüşmeleri sürecinde taraflardan birinin diğer tarafta güven yaratmış olması halinde, güven veren tarafın culpa in contrahendo kapsamında sorumlu oluşacağını kabul etmemiz gerekmektedir. Zira culpa in contrahendo kapsamında, sözleşmenin kurulmasına etki ederek güven sağlayan tarafın bundan sorumlu olması beklenir.

Söz konusu açıklamalar çerçevesinde, güven sorumluluğu culpa in contrahendo anlayışından etkilenmiştir. Keza sözleşme görüşmeleri sürecinde bir tarafın diğer tarafa güveninden dolayı zarara uğraması halinde güven sorumluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle güven sorumluluğunun culpa in contrahendo sorumluluğu ile iç içe girdiği, ancak güven sorumluluğunun culpa in contrahendo sorumluluğundan daha üst bir kavram olduğu kabul görmüştür.

Sözleşme görüşmeleri sırasında taraflardan biri diğer tarafta haklı beklentiler

oluşturursa bu durumda güven sorumluluğu söz konusu olmaktadır ve bu nedenle güven sorumluluğu kendine özgü bir sorumluluk şeklidir.

Hukuki bir sonucun doğması amacıyla güvenin asıl olduğu her sorumluluk, güven sorumluluğudur. Güven sorumluluğunun oluşması için güven ve sorumluluk unsurlarının bulunması gerekmektedir. Bu bağlamda bir tarafın güven olgusu yaratması sonucu diğer tarafın bu kişiye güvendiği ya da haklı olarak güvenebileceği durumlarda güven sorumluluğu gündeme gelmektedir.

Güven sorumluluğu gerek İsviçre Hukukunda gerek Türk Hukukunda uygulama alanı bulmuştur. Türk-İsviçre Hukukunda güven sorumluluğunun yasal dayanağını MK m. 2'de düzenlenen dürüst davranma ilkesi oluşturmaktadır. MK m. 2'de herkesin haklarını kullanırken ve borçlarını ifa ederken dürüstlük kuralına uygun davranmak zorunda olduğu düzenlenmiş, böylelikle doğruluk ve güven kuralları esas alınmıştır.

Bu açıklamalardan hareketle sözleşmenin akdinden sonra değil, görüşmeler sırasında da kusurlu davranışlardan dolayı bir sorumluluk söz konusu olmaktadır. Zira ilk görüşmelerin objektif iyi niyet kurallarına (doğruluk kurallarına) uygun olması gerekmektedir.

Bunun bir sonucu olarak, sözleşme görüşmeleri sürecinde, taraflar birbirlerine yanlış bilgi vermekten kaçınmalıdır. Ayrıca, tarafların sözleşme kurup kurmama konusundaki iradelerini etkileyecek olaylar hakkında birbirini bilgilendirmesi ve aydınlatması gerekir. Sözleşme görüşmelerinde tarafların diğer tarafta güven yaratarak onu maddi zarara uğratacak davranışlardan kaçınması esastır.

Bu çerçevede sözleşme görüşmeleri sırasında taraflar arasında sözleşme görüşmeleri ilişkisi olarak adlandırılan bir hukuki ilişki kurulmaktadır. Kurulan bu ilişkinin özel bir ilişki olması nedeniyle bu ilişki güven esasına dayanmaktadır ve bu güven ilişkisi görüşme yapan taraflara, onların temsilcilerine ve tarafların yardımcılara birtakım yükümlülükler

yüklemektedir. Ancak, bu yükümlülükler niteliği bakımından edim ilişkisinden farklıdır. Sözleşme görüşmeleri sırasında kurulan bu ilişkinin asıl dayanak noktasını dürüstlük kuralı oluşturmaktadır. Bu ilişkinin asıl kaynağının dürüstlük ilkesi olması nedeniyle bu borç ilişkileri kanuni borç ilişkileridir. O nedenle sözleşme ilişkisine girişen ya da sosyal temasa geçen taraflar, birbirlerine ve hukuki alanları içinde olan kişilere karşı mal ve şahıs varlıkları yönünden özen göstermek ve dikkatli davranmakla yükümlüdürler. Zira sözleşme görüşmelerinin içeriği dürüstlük kuralından oluşmaktadır.

Sonuç olarak, sözleşme görüşmeleri sürecinde taraflar arasında bir güven ilişkisi kurulmaktadır. Bu ilişki özel ve yakın bir hukuki ilişkidir. Dürüstlük kuralı gereği sözleşme görüşmeleri sürecinde kurulan bu güven ilişkisine uygun davranmayan tarafın güven sorumluluğu ortaya çıkmaktadır ve karşı tarafın zararlarını tazmin etmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel S, 'Sözleşme Görüşmelerinde Kusurlu Davranıştan Doğan Sorumluluk', (2012) 3 (9) TAAD 281-311.

Akıntürk T ve Ateş D, Medeni Hukuk (25. Bası, Beta Yayıncılık 2019).

Antalya OG, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (2. Bası, Seçkin Yayıncılık 2019).

Aydınlı İ, Sosyal Temas ve İş İlişkilerinden Doğan İşverenin Edimden Bağımsız Koruma Yükümlülükleri (Seçkin Yayıncılık 2004).

Aydınlı İ, 'İşçinin Kişiliğinin Korunmasına Yönelik Düzenlemeler ve Borçlar Kanunu Tasarısının Konuyla İlgili Maddelerinin Değerlendirmesi', (2005) 19 (6) TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi 21, 42.

Aydınlı İ, 'İşverenin Edimden Bağımsız Olan Koruma Yükümlülüğüne, Normun Koruma Amacı (Hukuka Aykırılık Bağı) Bakımından Bir Yaklaşım',

(2005) 8 (1-2) Kamu-İş 1, 17.

Ayhan İzmirli L, 'Lex Mercatoria'da Culpa in Contrahendo Sorumluluğu', (2017) 37 (2) Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni 170, 229.

Başoğlu B, 'Sözleşme Dışı Kusursuz Sorumluluk Hukuku ve Özellikle Tehlike Sorumluluğuna İlişkin Değerlendirmeler', (2015) 6 (2) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 29, 56.

Benedict J, Culpa in Contrahendo Transformationen des Zivilrechts, (Band 1 2018) Historisch-kritischer Tell Entdeckungen – oder zur Geschichte der Vertrauenshaftung Mohr Siebeck.

Bilgili F, ve Demirkapı E, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (17. Bası, Dora Yayıncılık 2022).

Canaris W, Ansprühewegen “positiver Vertragsverletzung” und “Schutzwirkung für Dritte” beinichtigen Verträgen, Zugleichein Beitrag zur Vereinheitlichung der Regeln über die Schutzpflichtverletzungen, (JZ 1965).

Demircioğlu H R, 'Culpa in Contrahendo Sorumluluğu' (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi 2007).

Durak Y, 'Güven Sorumluluğu ve "Culpa in Contrahendo"', (2017) 25 (1) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 239, 288.

Eren F, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (27. Bası, Yetkin Yayınları 2022).

Erkanlı B, 'Tarafların İş Sözleşmesinin Yapılması Sırasındaki Hak ve Yükümlülükleri' (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi 2013).

Esener T, Borçlar Hukuku I (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları 1969).

Gezder Ü, Türkİsviçre Hukukunda Culpa in Contrahendo Sorumluluğu, (Beta

Yayıncılık 2009).

Görener A, 'Culpa in Contrahendo Sorumluluğu', (2019) 2 (36) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 67, 80.

Günay Cİ, Türk Borçlar Kanunu Şerhi (2. Bası, Yetkin Yayınları 2015).

Güneş Ceylan, S, 'Roma Hukukunun Günümüz Hukuk Düzenlerine Etkisi', (2004) VIII (1-2) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 75, 93.

Güvenç Ö, 'Culpa in Contrahendo Sorumluluğu Bağlamında Sözleşme Görüşmelerinin Kesilmesi', (2014) XVIII (3-4) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 363, 406.

Huguenin C, Obligationenrecht Allgemeiner und Besonderer Teil (2. Bası 2014).

Kandırılıoğlu PÇ, Türk Hukukunda Bankaların Sır Saklama Yükümlülüğü (On İki Levha Yayıncılık 2011).

Kılıçoğlu AM, Medeni Hukuk Temel Bilgiler (6. Bası, Turhan Kitabevi 2018).

Kılıçoğlu AM, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (26. Bası, Turhan Kitabevi 2022).

Karahasan M R, Sorumluluk Hukuku (Beta Yayıncılık 1996).

Koç N, 'Türk Borçlar kanunu'nun Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukukuna İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi', (2013) 8 (Özel Sayı) Yaşar Üniversitesi E-Dergisi 1669, 1690.

Koschaker P ve Ayiter K, Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları (Sevinç Matbaası 1977).

Kocaağa K, 'Sözleşmenin Kurulabilmesi İçin Tarafların İrade Beyanları Arasındaki Uygunluğun Kapsamında Yer Alması Gereken Noktalar', (2008)

(79) TBB Dergisi 73, 102.

Kreuzer Karl, Culpa in Contrahendo und Verkehrspflichten (im Juli 2015).

Makas R, 'Türk Borçlar Kanunu ve İş Kanununa Göre İşçinin Özen Borcu ve Borca Aykırılığın Hukuki Sonuçları', (2012) XVI (4) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 149, 181.

Manav A E, 'İş İlişkilerinde İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması', (2015) XIX (2) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 95, 136.

Nomer HN, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (19. Bası, Beta Yayıncılık 2022).

Oğuzman MK ve Barlas N, Medeni Hukuk-Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar (27. Bası, On İki Levha Yayıncılık 2021).

Oğuzman MK ve Öz T, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (28. Bası, Filiz Kitabevi 2022).

Reisoğlu S, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler (25. Bası, Beta Yayıncılık 2014).

Seagle W, 'Rudolf von Jhering: or Law as a Means to an End', (1945) 13(1) University of Chicago Law Review 71, 89.

Serozan R, 'Yürürlükteki İfa Engelleri Haksız Fiiller Hukukunun Yetersizlikleri ve Bu Yetersizliklerin Aşılmasında Gidilecek Artan Kavramlar: "Sözleşmenin Müspetî hlali" ve "Culpa in Contrahendo"', (1990) 15 (18) İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi 27, 42.

Soylu Ünver G, 'Güven Teorisi ve Güven Sorumluluğu Kapsamında Yetkisiz Temsilcinin ve Temsil Belgesini Geri Almayanın Sorumluluğu' (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi 2018).

Sarper S, İş Hukuku (13. Bası, Beta Yayıncılık 2017).

Tahiroğlu B, Roma Borçlar Hukuku (Der Yayınları 2000).

Tekinalp Ü, Banka Hukukunun Esasları (Vedat Kitapçılık 2009).

Uçaryılmaz Talya Ş, 'Roma Hukukunda Sözleşmesel Bono Fides (Dürüstlük Kuralı) Kavramı ve Çağdaş Hukuka Etkisi', (2018) (133) TBB Dergisi 335, 382.

Üçer M, Roma Hukuku (On İki Levha Yayıncılık 2018).

Üçok C, 'Alman Hukukunun Tarihi Gelişimine Bir Bakış', (1950) 7 (1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 292, 321.

Yavuz N, Türk Borçlar Kanunu Şerhi (2. Bası, Adalet Yayınevi 2015).

Yıldırım A, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler (14. Bası, Monopol Yayınevi 2023).

Yürekli S, 'İş Hukukunda Sözleşme Görüşmelerinden Doğan Sorumluluk (Culpa in Contrahendo)', (2014) LXXII (2) İÜHFM 541, 579.

Walter HP, Die Vertrauenshaftung: Unkrautoder Blume im Garten des Rechts?, (ZSR 2001).

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://www.eugenbucher.ch/pdf_files /89.pdf>

<kazanci.com >

<legalbank.net>

<lexpera.com.tr>

<relevancy.bger.ch>

<kararara.com>

<scribd.com>